

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра англійської мови

Магістерська робота

освітньо-науковий рівень – магістр

на тему: **«ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА
УКРАЇНСЬКУ МОВУ
(на матеріалі роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка»)»**

Виконала: студентка 2-го року навчання

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізація: 035.041 Германські
мови та літератури (переклад включно)

Освітньо-наукова програма:

Мови (англійська та українська)

та комунікація

Руденко Тетяна Павлівна

Керівник – Моїсеєнко О. Ю.,

доктор філологічних наук, професор

Рецензент _____ (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою « _____ »

Секретар ЕК _____ « _____ » _____ 2023 р.

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ	8
1.1 Перекладознавчі основи дослідження художньої літератури.....	8
1.2 Особливості перекладу дитячої художньої літератури.....	13
1.3 Роль перекладацьких трансформацій у перекладі: класифікація та причини використання.....	22
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	31
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У РОМАНІ ДЖ. К. РОЛІНГ «РІЗДВЯНА СВИНКА» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	35
2.1 Жанрово-композиційні особливості дитячого роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка».....	35
2.2 Переклад за допомогою лексико-семантичних перекладацьких трансформацій.....	37
2.3 Переклад за допомогою граматичних перекладацьких трансформацій.....	58
2.4 Переклад за допомогою стилістичних перекладацьких трансформацій.....	64
2.5 Переклад за допомогою комбінованих перекладацьких трансформацій.....	72
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	76
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ	94
ДОДАТКИ	95
АНОТАЦІЯ	96

ВСТУП

Переклад дитячої літератури на українську мову є складним та відповідальним завданням, яке вимагає урахування особливостей цільової аудиторії та мовних особливостей. Українська мова володіє здатністю утворювати нові слова та має різноманітну та розгалужену систему словотвірних засобів, що сприяє її пристосованості до змін у мовленні суспільства та збагаченню словникового складу. Така різноманітність та гнучкість української мови створює сприятливі умови для перекладу дитячої художньої літератури.

Протягом багатьох років вивчення особливостей перекладу не зменшувалося в інтересі філологічних наук. Переклад дитячої літератури вимагає великої уваги до контексту, стилю, виразності та належної передачі естетичних особливостей оригінального тексту. Він має враховувати вікові характеристики дитячої аудиторії та її розуміння світу, а також враховувати культурні особливості та цінності.

Для того, щоб перекладачеві вдалось передати зміст оригінального тексту максимально точно, він застосовує відповідні перекладацькі трансформації в мові перекладу, зокрема лексико-семантичні, граматичні та стилістичні. Це пояснюється тим, що такі трансформації в перекладі сприяють відтворенню змісту, емоційного забарвлення та естетичної цінності дитячої літератури українською мовою. Перекладач повинен враховувати специфічні особливості мови на різних рівнях, щоб створити зрозумілий, читабельний та привабливий переклад для дитячої аудиторії.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що зараз переклад дитячої художньої літератури стрімко поширюється. Про це свідчать праці сучасних дослідників, які спрямовані на вивчення специфіки перекладу іноземної літератури для дітей [31; 32], класифікацію тактик та стратегій перекладу [3], а також підбір оптимальних засобів відтворення усіх змістових та формальних аспектів дитячої літератури [28; 30].

Необхідність вивчення питання про особливості перекладу В. Морозова

дитячого роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка» українською мовою також визначається тим, що цей художній твір ще не був об'єктом дослідження у вітчизняному і зарубіжному мовознавстві. Це пояснюється тим, що роман є новим у дитячій художній літературі. Зокрема потребують аналізу особливості перекладу на лексико-семантичному, граматичному та стилістичному мовних рівнях. Тому наше дослідження зробить внесок у галузь перекладознавства завдяки комплексному аналізу причин та шляхів використання перекладацьких трансформацій на різних мовних рівнях у перекладі дитячого роману.

Метою наукового дослідження є аналіз мовних перекладацьких трансформацій (лексико-семантичних, граматичних та стилістичних) в описах українського перекладу В. Морозова англійського роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка», враховуючи загальні підходи до перекладу.

Для реалізації поставленої мети необхідне виконання таких **завдань**:

- 1) дослідити жанрово-композиційні особливості роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка»;
- 2) описати особливості типів трансформацій (лексико-семантичної, граматичної, стилістичної);
- 3) класифікувати виявлені перекладацькі трансформації на різних мовних рівнях та описати причини, що їх зумовлюють в українському перекладі роману;
- 4) схарактеризувати частотність різних перекладацьких трансформацій та визначити їх найпродуктивніші типи.

Об'єкт дослідження: різнорівнені мовні (лексико-семантичні, граматичні та стилістичні) одиниці, що зазнають трансформацій під час перекладу з англійської мови українською.

Предмет дослідження: їхні трансформаційні особливості на матеріалі перекладу В. Морозова роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка».

Провідним **методом** наукового дослідження є *перекладознавчий аналіз*, в основі якого виконується зіставлення оригінального тексту з текстом-перекладом. Це дозволяє отримати дані про ступінь близькості змісту та

структури оригіналу й перекладу, способи досягнення еквівалентності та перекладацькі трансформації.

Щоб дослідити жанрово-композиційні особливості роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка» застосовуємо *метод контекстуального аналізу*. Такий метод дозволить встановити статус тексту відносно інших текстів, його значимість в соціокультурному контексті, а також розкрити авторський задум, мотиви і цілі, загальний зміст тощо.

Для опису особливостей типів трансформацій (лексико-семантичної, граматичної, стилістичної) залучаємо *описовий метод*, зокрема опозиційний прийом, метою якого є визначення диференційних ознак мовних одиниць на основі їх зіставлення і протиставлення. Також використовуємо *зіставний метод*, який дозволяє виявити спільні та відмінні характеристики в семантиці та функціях одиниці однієї мови порівняно з її відповідниками в іншій мові.

Для того, щоб класифікувати виявлені перекладацькі трансформації на різних мовних рівнях та описати причини, що їх зумовлюють в українському перекладі роману знову звертаємось до *описового методу*, оскільки його метою є виділення одиниць аналізу та їх класифікація та інтерпретація. Окрім цього, застосовуємо логіко-психологічний прийом для дослідження зв'язку мовних одиниць і категорій з одиницями мислення, тобто зв'язку у виявлених трансформаціях з причинами їх виникнення.

Схарактеризувати частотність використання різних перекладацьких трансформацій та визначити їх найпродуктивніші типи допоможе *метод кількісних підрахунків*. Це посприє отриманню кількісних характеристик досліджуваного матеріалу.

Джерелами фактичного матеріалу дослідження стали тексти дитячого роману Дж. Р. Ролінг «Christmas Pig» [2] та його український переклад «Різдвяна свинка» [1], який виконав перекладач Віктор Морозов. Український переклад роману був опублікований 12 жовтня 2021 року у видавництві «А-ба-ба-га-ла-ма-га». Під час дослідження мовного матеріалу найприйнятнішим принципом добору ілюстрацій є типова (зональна) вибірка. Зоною нашого

ілюстративного матеріалу є твір одного автора та його переклад. До того ж, під час опрацювання ілюстративного матеріалу зонами будуть слугувати сукупності перекладацьких трансформацій на кожному з аналізованих мовних рівнів (лексико-семантичному, граматичному та стилістичному). Тому механічна чи випадкова вибірка тут не будуть доречними.

Апробацію результатів магістерського дослідження оприлюднено на VII Всеукраїнській науковій конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Мовний простір сучасного світу» у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» в м. Києві 26 травня 2023 року.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що аналіз мовних перекладацьких трансформацій у перекладі роману «Різдвяна свинка» дозволить з'ясувати, які конкретні стратегії і прийоми використовувалися для передачі описів та які функції вони виконували в українському перекладі. Окрім цього, це наукове дослідження може бути корисним для майбутніх перекладачів, які працюватимуть над перекладом подібних літературних творів, а також для вдосконалення перекладацьких навичок та підвищення якості перекладів дитячої літератури на українську мову.

Наукове значення цього дослідження полягає у розширенні теоретичного розуміння процесу перекладу та його особливостей у контексті дитячої художньої літератури. Аналіз мовних перекладацьких трансформацій дозволить виявити загальні підходи до перекладу, що можуть бути застосовані при перекладі інших дитячих творів. Таким чином, це сприятиме розвитку перекладацької теорії та методології, а також надасть нові підстави для обговорення та аналізу перекладацьких проблем, зокрема в контексті дитячої літератури на українську мову.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше проводиться комплексний аналіз лексико-семантичних, граматичних та стилістичних перекладацьких трансформацій у перекладі роману «Різдвяна свинка» Дж. К. Ролінг, а саме класифікація виявлених перекладацьких трансформацій, опис причин, що їх зумовлюють в українському перекладі

роману, характеристика їх частотності та визначення їх найпродуктивніших типів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, одного теоретичного та одного практичного розділу, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, списку джерел фактичного матеріалу, анотації та додатків. Обсяг роботи становить 96 сторінок, із них 87 – основного тексту. Список використаних джерел містить 50 позицій, з них 12 – іноземних, а також 2 джерела фактичного матеріалу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Перекладознавчі основи дослідження художньої літератури

Хоча питання співвідношення художньої літератури та інших функційних стилів не є новим, воно досі є актуальним. Художній текст, з одного боку, містить у собі певну когнітивну інформацію, яка може відображати реальні історичні або наукові факти, а з іншого боку, художня література передусім спрямована на створення художнього образу та передачу естетичної інформації. Відповідно, естетична, емотивна та експресивна функції тексту у художній літературі є провідними, а когнітивна інформація залишається на другорядному плані. Проте, когнітивний компонент також підпорядковується естетичній функції та може бути використаний автором у художніх цілях. Усі ці функції можуть бути реалізовані на мовному рівні через лексичні, граматичні та синтаксичні засоби.

Ще однією з головних функцій художнього літературного твору є трансформаційна, яка супроводжується перекладом вихідних оригінальних одиниць засобами мови транслятора [36, с. 198].

Для реалізації трансформаційної функції задіюється індивідуальний стиль письменника, що і є ключовою характеристикою його творчості. У дослідженнях С. М. Щербини знаходимо визначення поняття «індивідуального стилю». За словами дослідниці, це «система формальних та змістовних лінгвістичних характеристик, притаманних творам того чи іншого письменника» [38, с. 263].

На мовному рівні індивідуальний стиль може бути визначений за допомогою різноманітних мовних категорій та образів, які створюються за використання мовних засобів. Застосування автором певних мовних засобів може бути

пов'язане з його індивідуальним стилем та відображати його особисту творчу концепцію. Тому ідіостиль є важливою складовою художнього тексту.

Окрім того, І. В. Лімборський вважає перекладача первинним реципієнтом художнього оригінального тексту, тому науковець наголошує, що «простір його інтерпретацій твору розширюється залежно від кількох важливих чинників: власного естетичного досвіду, контексту, наявності попередніх перекладів, сучасних йому уявлень про можливі моделі перекладу, «очікування» читачів, на яких цей переклад розраховано» [23, с. 19]. Тому читач від перекладача відрізняється рівнем підготовленості до інтерпретації твору.

Проте, як стверджує О. Чередниченко: «Перекладач не повинен вирішувати власні програмні завдання, свобода його/її творчості обмежується необхідністю відтворення авторської концепції оригіналу, ідейною та стилістичною програмами першотвору» [35, с. 157].

Таким чином, проаналізовані характеристики художнього твору, такі як велика кількість використання виразних засобів, націленість на естетичну та образно-емоційну функції, вираження авторського індивідуального стилю, є результатом того, що художня література є однією з найбільш важких для перекладу жанрів. Це пояснюється тим, що такий вид перекладу має особливості не лише на різних мовних рівнях, до яких належать лексичний та граматичний, а й на стилістичному етапі перекладу. Останній рівень створюється перекладачем із залученням мовних засобів та суб'єктивно-психологічних чинників.

Проте на сьогодні не існує єдиного визначення поняття «художнього перекладу», тому його сенс кожен перекладач визначає по-різному, беручи до уваги найважливіші структурні компоненти під час перекладу. Так, на думку армянського літературознавця Л. М. Мкртчяна, художній переклад це «перетворення тексту оригіналу на іншу мову, тобто створення нового поєднання змісту і форми на основі зацікавленої мови» [25, с. 144].

Іншої думки дотримується відомий український науковець В. В. Коптілов. За його словами, художній переклад це «вид словесної творчості, внаслідок якої

тексти, написані однією мовою, відтворюються засобами іншої лінгвальної системи» [15, с. 5].

А вітчизняний дослідник М. Г. Шемуда зауважує, що художній переклад це «взаємодія і взаємовплив культур, до яких належить текст оригіналу й текст перекладу». За його словами, «цей вплив не можна звести тільки до мовної взаємодії, оскільки він охоплює всі сторони життя, відображені в художньому творі, особливий національний колорит та своєрідність оригінального твору» [37, с. 164].

А Дж. Касагранде вважає, що метою художнього перекладу є якнайточніше передати зміст повідомлення, з чим ми цілком погоджуємось [40, с. 336].

Отже, хоча визначення літературознавці подають різні, однак, вони всі містять спільну ідею про те, що художній переклад є творчим процесом, що передбачає взаємодію між культурами та створення нового поєднання змісту та форми на основі мови перекладу.

Варто детальніше розглянути етапи перекладу художнього тексту. Український науковець В. В. Коптілов виокремлює чотири таких етапи. Першим етапом у процесі перекладу художніх творів є стилістичний аналіз тексту оригіналу. Це дає змогу зрозуміти структуру твору, встановити його конструктивні елементи та зв'язки між ними. Проте, розуміння змісту твору – це не все, що потрібно перекладачеві. Він повинен знайти ефективний спосіб відтворення цього змісту рідною мовою. Оскільки переклад має передати не тільки сенс, а й стиль, емоції та деталі, він має бути адекватним щодо оригіналу, використовуючи при цьому стилістичні та граматичні конструкції, які є властивими мові перекладу [15, с. 65-75].

За словами В. В. Коптілова, «між текстом першоджерела і текстом перекладу – свідомість перекладача буде «проміжною інстанцією», що є наслідком аналізу оригіналу і водночас робочим доробком для спорудження тексту перекладу». Він додає, що «ця «проміжна інстанція» – схема семантико-стилістичної структури тексту, яка оперує не окремими словами, фразами, фонемами чи синтаксичними одиницями, а явищами іншого порядку» [15, с. 65-75].

Другий етап, який виокремлює В. В. Коптілов полягає у виборі відповідних мовних і літературних еквівалентів для відтворення найважливіших рис твору. На цьому етапі наголошується на важливості віднаходження засобів виразності, які б допомогли передати сутність оригінального тексту на рідній мові перекладача.

Щодо третього етапу перекладу художнього тексту, тут йдеться про застосування тих вибраних засобів на другому етапі цього процесу. Третій етап є протилежним аналізу, тому що його мета полягає у створенні нового художнього поєднання рис, відібраних перекладачем з оригінального тексту, що відповідає особливостям літературної мови перекладу [15, с. 79-80].

На четвертому етапі роботи перекладача передбачається перевірка та виправлення здійсненого перекладу. Перекладач повинен відстежувати, наскільки його власна робота відповідає оригіналу, та вносити правки, дотримуючись засад літературної майстерності [15, с. 79-80]. Тобто на цьому етапі перекладач використовує критичне мислення та аналіз створеної роботи. Це допомагає йому краще зрозуміти текст, його мету та інтенції, та забезпечити передачу не тільки точного змісту, але й оригінальної атмосфери та стилю першоджерела. Крім того, на цьому етапі перекладач виправляє будь-які неточності та недоліки у своєму перекладі, підвищуючи якість та точність передачі інформації. Таким чином, четвертий етап роботи перекладача над художнім твором є не лише важливою складовою процесу перекладу, але й сприяє постійному покращенню своїх навичок та професійних здібностей.

Успішний художній переклад повинен передавати не лише слова, але й ідеї, відчуття та настрої оригінального тексту. Це можливо лише за умови, що переклад відтворює зміст оригіналу на тому ж рівні сприйняття, на якому його сприймає автор та його культура. Зважаючи на цю дуальність, перекладач повинен знайти баланс між точністю передачі смислу та свободою використання функціональних замінів, щоб зробити переклад більш зрозумілим для читача іншої культури. Водночас, важливо не виходити за межі допустимих змін, які змогли б порушити авторський задум та призвести до спотворення

смислу.

У питанні перекладу художніх творів важливим є розуміння того, наскільки перекладач може змінювати оригінальний текст з метою досягнення максимальної ефективності передачі змісту читачеві. У своїй роботі О. М. Линтвар зазначає, що перекладач, як творець нового тексту, має змогу вносити зміни в оригінальний задум твору для того, щоб його читачі, які володіють мовою перекладу, зрозуміли його зміст. Таким чином, художній переклад вимагає не лише глибоких знань іноземних мов та літератур, але й творчого підходу до передачі змісту оригінального твору в перекладі. Важливо зберегти зміст і стиль оригінального твору, але при цьому забезпечити зрозумілість і зручність для читачів, на яких спрямований перекладений текст [22, с. 144].

Мовознавиця О. М. Линтвар є прихильницею тієї думки, що «авторський задум при перекладі повинен зберігатися у повній мірі». Тому на її думку, «перекладений текст має бути максимально наближеним до тексту оригіналу» [22, с. 145].

Важливо наголосити на тому, що художня література має свої труднощі для перекладачів, оскільки вона містить багато мовних конструкцій, які мають свої структурно-семантичні особливості та емоційно-експресивну специфіку. Серед таких труднощів під час художнього перекладу є відтворення не лише змісту, але й авторського задуму твору. Для досягнення цієї мети перекладачеві необхідно мати достатню кількість формальних еквівалентів або близьких за структурою конструкцій у мові тексту перекладу. Однак, якщо таких конструкцій немає, перекладачеві доводиться використовувати перекладацькі трансформації різних типів на різних мовних рівнях для того, щоб отримати необхідні результати. В цьому контексті виділення художнього перекладу як окремого типу перекладу є доцільним, оскільки він має свої відмінності від перекладу технічного або юридичного тексту.

Також у процесі перекладу художніх творів виникають складнощі не лише щодо передачі змісту, але й збереження національно-культурних та історичних

особливостей оригінального тексту. Перекладач повинен враховувати історичні реалії, національні традиції, етикет та інші аспекти, щоб передати унікальність твору іншою мовою. Тому важливо, щоб перекладач не лише мав достатні знання та ерудицію, але й відчував текст та мав інтуїцію для вибору найкращих варіантів перекладу. Крім того, для збереження стилю автора та активізації творчої функції перекладу, важливе вміння точно відтворювати головні елементи твору в межах літературних ситуацій.

Як влучно зазначає науковиця М. Б. Лановик під час аналізу проблем художнього перекладу, що «текст ніколи не містить стабільного набору смислів і значень, тому художній твір є безконечним продукуванням значень і вічним становленням сенсу» [19, с. 318].

Таким чином, ми погоджуємось з В. М. Русанівським та С. Я. Єрмоленко, які доводять, що художній стиль вважається одним з найскладніших з точки зору перекладу стилів [7]. Це зумовлено тим, що він передбачає не тільки високу кваліфікацію перекладача, але й наявність значного фонду знань для правильного розуміння тексту та збереження авторського стилю. У перекладі художнього твору важливе завдання перекладача – передати не тільки смисл, а й атмосферу, емоції, експресію та інші нюанси авторського творчого задуму. Окрім того, переклад художнього твору потребує вміння перенести загальну ідею твору та зберегти його дух, що не менш важливо за мовленнєву точність.

1.2 Особливості перекладу дитячої художньої літератури

Питання, які пов'язані з перекладом дитячої художньої літератури, найбільше досліджують зарубіжні науковці, серед яких, Г. Клінгберг [42], Е. О'Салліван [45], Т. Пууртінен [47], Р. Ойттінен [44], З. Шавіт [48] та Г. Турі [50]. Здебільшого в їхніх дослідженнях акцентується увага на проблемах адаптації перекладу, різних маніпуляціях з текстом перекладу та виокремленні особливостей дитячої літератури та її цільової аудиторії, що повинні обов'язково братись до уваги під час перекладу. Щодо українських науковців,

які досліджують проблеми перекладу художньої дитячої літератури, серед них М. Бережна [2], О. Ребрій [33], А. Потапова [32] та інші.

Переклад дитячої художньої літератури вважається одним із найскладніших, оскільки завдання перекладача полягає не просто у відтворенні тексту, але й в передачі неповторного стилю автора таким чином, щоб не був спотворений зміст і передача основоположних ідей твору була не зіпсованою.

Особливе місце в перекладознавстві займає переклад дитячої художньої літератури, адже:

- потрібно враховувати розвиток психіки вікової групи дитини та ступінь сприйняття тексту, оскільки більшість творів є адресними і орієнтуються на певну вікову категорію дітей;
- такий вид літератури має свої пізнавальні особливості;
- може використовуватись, як засіб формування самосвідомості та характеру дитини;
- при перекладі твору виникає необхідність врахування та усвідомлення потенційного впливу на розвиток дитини.

Віковий розвиток дітей вивчало багато вчених, але в загальному виділяють декілька вікових груп [6]:

- до 3 років – діти навчаються самостійності, взаємодії з іншими людьми;
- 4-7 років – відбувається процес формування характеру, манери поведінки, активно переймаються звички та навички;
- 8-15 років – усвідомлення себе особистістю, розвиток інтелектуальних навичок;
- 16-18 років – сприймання себе як дорослої людини, у якої відбувається формування власних поглядів.

Дослідниця А. Є. Потапова узагальнює перші дві групи в одну та робить поділ на дошкільну/молодшу, середню та старшу групи, виділяючи основні риси всіх груп [31, с. 196]:

- вік – поділ цільової аудиторії згідно вікових особливостей;
- не сформованість мовної особистості – відсутність у читача повністю сформованих навичок повноцінного та адекватного сприйняття тексту;
- недостатня мовна компетенція – труднощі в сприйнятті перекладеного тексту;
- обмеження знань про навколишній світ – відсутність або недостатність знань для проведення паралелей між речами, можливості робити правильну, з погляду дорослого, оцінку сюжету.

Розглянемо більш детально критерії А. Є. Потапової для кожної з вікових груп [31, с. 196].

До найпростіших вимог, за словами дослідниці, до першої групи – дошкільного/молодшого віку, належить адаптація твору зі збереженням усіх авторських прийомів тексту.

Для другої групи – тобто середнього шкільного віку додається ще дотримання педагогічних цілей, адже саме на цьому етапі відбувається процес усвідомлення дитини себе особистістю. Це становлення відбувається, в тому числі під впливом прочитаної художньої літератури.

Третя група – старший шкільний вік, потребує вже естетичності перекладеного тексту, його стильової відповідності.

Також, А. Є. Потапова наголошує, що при дотриманні критеріїв певної вікової групи не виключає необхідність дотримання критеріїв зазначених до попередніх груп. Тобто зі збільшенням вікової категорії вимоги до критеріїв перекладу збільшуються.

З віком також може збільшуватись рівень складності сприйняття книги, тому потрібно враховувати особливості пізнавальної дитячої літератури. Автори Н. М. Гриців та Р. Є. Синдега виділяють такі особливості дитячої літератури, як:

- формування тексту з метою відображення дійсності читача, яку він вже усвідомлює (підбір автором теми твору, логічної структури);

- спрямування дитячої художньої літератури на розвиток фантазії читача, в наслідок чого з'являється потреба розрізняти дитячу художню та дитячу пізнавальну літературу;
- акцентування у творі на формуванні відклику від читача, тобто враховуючи вікові особливості дітей [5, с. 64].

Таким чином, дотримання всіх перерахованих вище тверджень формують інформативну функцію тексту. Однак останній пункт потребує додаткового коментування, оскільки авторам і перекладачам часто може здатися складним передати його у вимір розуму дитини, зважаючи на різницю у віці.

Болгарська дослідниця дитячої літератури М. Славова стверджує, що «дорослий [письменник] актуалізує дитяче внутрішнє «я» і націлений на його творчу реалізацію через дитячий код, а дитина стає вирішальною фігурою у виборі репертуару і текстових стратегій, які в свою чергу забезпечують потенціал розуміння дитини» [46, с. 167].

Позиція дитини простежується через рольові ігри, запропоновані автором, а позиція автора реалізується через його власні уявлення про дитяче світосприйняття, яке формує літературний образ. Тобто, для того, щоб бути зрозумілим своїй аудиторії, письменник повинен повернутися в минуле і згадати себе в дитинстві. Більше того, він повинен мати на увазі, що він є своєрідним посередником між дитиною і зовнішнім світом, і, таким чином, він повинен донести нову інформацію до своєї цільової аудиторії. Це припущення призводить до логічного визначення основних функцій дитячої книги, серед яких не тільки гедоністичні та виховні функції, а й дидактичні та комунікативні.

Український професор Р. П. Зорівчак зазначає, що «перекладена дитяча література виховує у читача емоційні почуття. Це стимулює та активізує творчі здібності дитини, розвиває її оригінальне мислення та критичне мислення» [9, с. 5]. Таким чином, науковець наголошує на важливості орієнтації перекладу на комунікативну функцію перекладеного тексту на цільову аудиторію. Крім того, Р. П. Зорівчак окреслює функцію формування ідентичності перекладів для

дітей, оскільки вони значною мірою сприяють формуванню особистості дитини. Науковець наводить приклади, що навіть у важкі для українських літературних кіл часи 1918-1940 років українські діти все ж могли познайомитися з творами відомих авторів дитячої літератури.

Проте деякі письменники і вчені повністю відмовляються від поняття дитячої літератури. Культурний критик Джеральд Ерлі, доктор філософії, професор сучасних листів у галузі мистецтва та наук Вашингтонського університету в Сент-Луїсі Мерль Клінг, стверджує, що «дитяча література існує як ідея у свідомості дорослих про те, як людина розмовляє з дітьми, про те, як ми, дорослі, сприймаємо дитинство. Тобто, це спосіб розрізнення дітей від дорослих» [43, с. 25]. Науковець наголошує на тих випадках, коли книга належить до дитячої літератури і нею насолоджується значна кількість дорослих. Це дозволяє зробити висновок, що межі визначення дитячої літератури розмиті, що робить дослідження цієї галузі ще цікавішим та актуальнішим для вивчення. Намагаючись визначити поширеність дитячої літератури, вчені можуть вважати її роль цінною як в житті дітей, так і для дорослих.

Можна стверджувати, що незалежно від того, чи дотримується перекладач особливостей оригінального тексту, чи вносить будь-які зміни до нього, його головна мета – покращити міжнародне розуміння кожної дитини та наблизити її до іноземної культури.

Однак варто зазначити, що перекладач часто стикається з низкою проблем в процесі передачі цього повідомлення. Українська літературознавиця А. Є. Здражко описує специфічні перекладацькі норми, якими керується перекладач, який займається дитячою літературою. Серед них вона називає норми пов'язані з текстом оригіналу, де наголошує на вірності тексту оригіналу та автору, а також на адекватності, що може вплинути на якість сприйняття перекладеного тексту. Також серед подібних норм йдеться про літературні та художні норми. Тут А. Є. Здражко акцентує увагу на втраті адекватності перекладу через переслідування кращого розуміння реципієнтом. Ще одна

група норм, які, за словами науковиці, повинні бути дотримані під час перекладу дитячої художньої літератури це бізнес-норми, де йдеться про дотримання вимог редакції, видавництва та процесу розповсюдження книги [8, с. 37].

О. Г. Павленко також наголошує на адекватності перекладу, формулюючи низку суб'єктивних і об'єктивних чинників, які є критеріями художності перекладу. За словами дослідника, до суб'єктивних чинників належать конкретно-історичні літературні канони, жанрову чи стильову приналежність, засоби мовленнєвої передачі літературного твору. А до об'єктивних чинників зараховано особистість перекладача, його культурно-освітній рівень, інтелектуальні здібності тощо [29, с. 76].

Проте, розглядаючи суперечливу природу твору, М. Б. Лановик вказує на те, що не існує адекватного перекладу, натомість – лише наближення до нього. Дослідниця це пов'язує із трансформаціями, які деформують текст у своєму бутті [20, с. 205].

Звичайно, що перекладач може застосувати численні стратегії перекладу для дорослих до системи перекладу дитячої літератури. Корисними можуть бути методи перекладу, запропоновані французькими лінгвістами Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне. Це прямий переклад, до якого належать запозичення, кальки та дослівний переклад; і косий (який також називають «вільним») переклад, із залученням синтаксичної транспозиції, модуляції, еквівалентності та адаптації [4, с. 189].

Т. Б. Козак теж наголошує на тому, що на різних етапах перекладознавства головну роль відігравали принципи точного та вільного перекладу. Не зважаючи на те, що ці принципи є дещо схожими, на думку науковця, «гармонійне поєднання та взаємодія цих принципів у рамках одного перекладу є майже неможливими, однак виступає свого роду ідеалом, до якого й має прагнути перекладач художнього тексту» [13, с. 222].

Однак, коли пряма стратегія перекладу не є продуктивною з точки зору того, щоб зробити повідомлення осяжним для цільової аудиторії, багато

перекладачів дитячої літератури звертаються до техніки адаптації, що є ключовим інструментом для досягнення адекватності перекладу та передачі прагматичного потенціалу тексту оригіналу. У разі перекладу як продукту перекладацької діяльності, адаптація є сукупністю модифікацій тексту оригіналу, що потрібні для усунення міжкультурної асиметрії. Крім того, якщо йдеться про переклад художньої літератури для дітей, адаптація є необхідною для досягнення легкозрозумілості та прийнятності перекладеного тексту для дитячої аудиторії.

Також необхідно звернути увагу на те, що надмірне застосування адаптації в перекладі художнього твору, зокрема дитячого, може мати негативні наслідки. Навіть при спробі досягнути максимальної адекватності та прийнятності перекладу, є ймовірність порушення принципів естетики та дидактики. Більше того, це може призвести до зменшення художньої цінності оригінального тексту, а також до нав'язування тексту перекладу власних додавань, що безумовно буде шкодити.

Дослідник дитячої літератури З. Шавіт є прихильником адаптації перекладу до цільової аудиторії. Він стверджує: «На відміну від сучасних перекладачів книг для дорослих, перекладач дитячої літератури може дозволити собі великі вольності щодо тексту внаслідок периферійного положення дитячої літератури в літературній полісистемі. Тобто, перекладачеві дозволено маніпулювати текстом різними способами, змінюючи, збільшуючи чи скорочуючи його, видаляючи чи доповнюючи його» [48, с. 112].

Тим не менш, використання адаптаційної техніки слід виправдовувати дотриманням норм, яким повинен слідувати перекладач. Проте коли йдеться про роботу з іноземними елементами в тексті, трапляються такі поняття як одомашнення та очуження. Х.-М. Сорварі визначає ці два терміни таким чином: очуження зазвичай визначається як стратегія перекладу, при якій зберігається значний слід «іноземного» тексту. А одомашнення, з іншого боку, асимілює текст для орієнтації на культурні та мовні цінності цільової аудиторії [49, с. 23].

А Т. П. Андрієнко визначає стратегію одомашнення як «переклад в опорі на

ресурси цільової мови, іноді також із залученням транскрибування чи транслітерації; додавання коментарів та виносок», яка «полегшує сприйняття, проте може призвести до спотворення авторського задуму» [1, с. 16].

Відзначимо, що техніка очуження наближає читача до мови автора, культури і самого автора, тоді як за допомогою одомашнення перекладач підлаштовує оригінальний текст під вподобання та потреби цільової аудиторії. Одомашненим або очуженим можуть бути різні елементи перекладеного тексту – власні імена, заходи, історичні або культурні факти, тощо. Причини цього також можуть бути різними – від загального розуміння дітьми до політичних питань. Однак чимало вчених виступали за використання очуження, вважаючи, що одомашнення позбавляє натуральності в дитячій літературі.

Український вчений І. В. Корунець стверджує, що така адаптація під потреби цільової аудиторії можлива лише для фольклорних казок. За його словами, розповіді автора є автентичними творами і повинні бути перекладені відповідно до стилю оригіналу, його переносного значення, щоб повністю передати зміст [16, с. 109].

З іншого боку, деякі вчені стверджують, що таке розмежування одомашнення та очуження є абсурдним. Наприклад, американські вчені М. Бойден та Р. Дуглас поділяють думку про те, що «очуження може мати вплив, протилежний задуманому: якщо намір очуження полягає в тому, щоб допомогти цільовій аудиторії тексту краще зрозуміти культуру тексту ориганілу, це може фактично змусити читачів розглядати культуру, як смішну» [46, с. 55].

Ще однією проблемою, яка виникає щоразу, коли перекладач зіштовхується з чужими для цільового читача об'єктами в тексті, є поняття втрати. Елемент оригінального тексту може бути повністю втрачений в перекладі через відсутність його відповідника в мові або в культурі цільової мови. Перекладач також може пожертвувати деякими властивостями тексту заради збереження інших його особливостей або надання їм ще більшої яскравості. До прикладу, він може знехтувати деякими фонетичними та

просодичними властивостями тексту джерела, щоб його буквальний зміст був чітко зрозумілим. З іншого боку, він може знехтувати значенням певної лінгвістичної одиниці, але зберегти її фонетичні вирази.

Таким чином, поняття «компромісу» та «компенсації», запропоновані науковцями Херві і Хіггінс, не можуть бути ігноровані при вирішенні проблем з втратами у перекладі [43, с. 28]. Компроміс полягає в навмисних діях перекладача при роботі з текстом, що допускає пропуски у вихідному тексті. Тоді як компенсація – це техніка, яка передбачає заміщення втрати ефекту у вихідному тексті шляхом відтворення аналогічного ефекту в цільовому тексті.

Ці два методи стають у нагоді перекладачеві, коли його робоча пара мов має різне коріння, а вихідна та цільова культура не мають спільних рис. Як правило, в таких випадках неперекладність відбувається або на лінгвістичному, або на культурному рівні. Однак компенсацію потрібно застосовувати обережно. Існуватиме завжди певний рівень втрати, а мета перекладача полягає у балансуванні між тим, що залишається іноземним для цільового читача, та тим, що може бути адаптовано. Таким чином, сам перекладач відіграє важливу роль у наближенні читача до іноземної культури і несе відповідальність за вибір, зроблений у процесі передачі повідомлень.

Отже, можна зробити висновок, що переклад дитячої літератури, безперечно, ставить багато викликів у процесі перекладу. Провівши дослідження підходів до перекладу дитячої художньої літератури різними авторами, можна зробити висновок про необхідність відповідального ставлення перекладача для якісного перекладу, адже дитяча література є одним із найцінніших інструментів у вихованні та навчанні майбутньої особистості. Вміння правильно передати основну думку автора тексту змушує перекладачів користуватись такою категорією як перекладацькі трансформації, тому розглянемо їх класифікацію та причини застосування при перекладі художніх творів у наступному розділі.

1.3 Роль перекладацьких трансформацій у перекладі: класифікація та причини використання

Під час перекладу тексту з однієї мови на іншу, перекладачі часто зіштовхуються з проблемою, коли неможливо знайти точний еквівалент певного слова чи фрази в іншій мові. У таких випадках перекладачі використовують перетворення внутрішньої форми слова чи словосполучення, щоб передати необхідне значення. Ця процедура називається перекладацькою трансформацією, яка допомагає перекладачу зберегти значення та смисл оригінального тексту, але з використанням відповідних форм та словосполучень мови перекладу.

Вирішення проблем використання перекладацьких трансформацій у художніх творах відображені в працях А. Мамрак [26], Т. Кияк, А. Науменко та О. Огуй [12] та інших. Питання перекладацьких трансформацій є одним із найбільш дискусійних в осередку перекладачів та науковців. Адже досить часто, для правильного відтворення перекладу тексту необхідно застосувати своєрідні трансформації тексту, при цьому не змінюючи його зміст, основну ідею та фактичне сприйняття цільовою аудиторією.

Перекладацькі трансформації важливо відрізнити від трансформацій в рамках однієї мови, оскільки «коли ми говоримо про одномовні трансформації, то ми маємо з причини фрази, які відрізняються один від одного по граматичній структурі, лексичному наповненню, мають (практично) один і той же зміст і здатні виконувати в даному контексті одну і ту ж комунікативну функцію» [18, с. 3].

Термін «перекладацька трансформація» є широко вживаним у науковій літературі з перекладознавства. Це явище, що відображає процес перетворення оригінального тексту під час його перекладу на іншу мову. Однак існує велика розбіжність у трактуванні цього терміну серед різних дослідників, оскільки кожен з них виділяє власні аспекти трансформації в залежності від свого

підходу та дослідницьких інтересів. За думкою І. В. Корунця, «основні та незначні зміни в структурній формі мовних одиниць, що відбуваються з метою досягнення точності в перекладі, називаються перекладацькими трансформаціями» [16, с. 17].

І. Ю. Сіняговська у своєму дослідженні «Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту» трактує перекладацькі трансформації як «міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента» [34, с. 4].

За С. Є. Максимовим, «перекладач має відтворити надану інформацію так повно, наскільки можливо. Але цього можна досягнути, лише застосувавши певні структурні або семантичні зміни. Ці зміни, які є наслідком лексичних та граматичних розбіжностей в мовах, називаються трансформаціями в перекладі» [24, с. 53].

Таким чином, хоча існує різноманітність поглядів на поняття «перекладацька трансформація», принципово важливим залишається те, що трансформації дозволяють перетворювати одиниці початкового тексту в аналогічні одиниці у тексті перекладу зі збереженням смислового змісту. Перекладач використовує перекладацькі трансформації в тих випадках, коли в словнику неможливо знайти еквівалент або коли застосування слова або фрази у певному контексті є неправильним і може призвести до втрати адекватності перекладу. Головною метою використання перекладацьких трансформацій є забезпечення максимально повної передачі всієї інформації, що міститься в оригінальному тексті, у тексті перекладу при дотриманні встановлених норм.

Варто зауважити, що на сьогоднішній день відсутня єдина класифікаційна характеристика перекладацьких трансформацій, основною причиною чого є різниця в підходах до класифікації.

При дослідженні перекладацьких трансформацій автори найчастіше визначають їх класифікацію залежно від характеру мовних одиниць вихідного тексту. Такі поділяються на стилістичні, морфологічні, синтаксичні,

семантичні, лексичні та граматичні. Стилiстичні трансформації полягають у зміні стилістичного забарвлення перекладу. Морфологічні трансформації є заміною однієї частини мови на іншу. Синтаксичні трансформації полягають у зміні синтаксичних функцій слів та словосполучень. Семантичні трансформації здійснюються на основі різних причинно-наслідкових зв'язків між елементами ситуацій, що описуються. Лексичні трансформації здійснюються, коли значення лексичних одиниць вихідної та перекладної мов не збігається. Граматичні трансформації полягають у перетворенні структури речення згідно з нормами мови перекладу.

Існує класифікація перекладацьких трансформацій, яку сформували Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва у своєму посібнику «Practical course of translation» [27, с. 4, 25, 32]. До цієї класифікації входять лексико-семантичні, граматичні та стилістичні трансформації. Буде доцільно розглянути її детальніше, оскільки ми вважаємо її найповнішою та плануємо послуговуватись саме нею під час свого дослідження.

За класифікацією науковиць, до лексико-семантичних трансформацій належать усі способи перекладу лексичних одиниць (слів, словосполучень, фразем), враховуючи видозміни у їхній формі і значенні [27, с. 4]. А саме:

- вибір варіантного відповідника, що застосовується при перекладі полісемантичних слів і потребує звернення до контексту;
- контекстуальна заміна, де відбувається заміна із врахуванням контекстуального значення та мовних норм і узусу мови перекладу;
- калькування (дослівний / буквальний переклад). Цей спосіб «передає денотативне значення лексичної одиниці мови оригіналу без збереження звукової або орфографічної форми, але з відтворенням структурної її моделі»;
- описовий переклад, що «передає значення лексичної одиниці у формі словосполучення або речення, зазвичай, якщо у мові перекладу не існує її лексичного відповідника»;
- транскодування, що є способом перекладу шляхом відтворення звукової

або графічної форми слова мови оригіналу засобами мови перекладу. Варто зазначити, що тут вирізняють чотири різновиди транскодування: транскрибування, транслітерація, мішане та адаптивне транскодування;

- антонімічний переклад – заміна форми слова в мові оригіналу на протилежну за значенням в мові перекладу;
- компресія / вилучення слів, тобто зменшення кількості мовних знаків у вислові друготвору або вилучення надмірної експліцитної інформації у формі зайвого слова / словосполучення в мові оригіналу;
- декомпресія / ампліфікація / додавання слів – збільшення кількості мовних знаків у мові перекладу або спосіб перекладу слова в мові оригіналу як мінімум двома лексемами в мові перекладу, що викликано необхідністю експлікувати імпліцитну інформацію першоджерела;
- пермутація (перестановка слів) – це зміна місць лексем у словосполученні або елементів у фраземі;
- транспозиція, тобто заміна однієї частини мови на іншу;
- конкретизація значення, що є трансформацією, внаслідок якої видову назву перекладають родовою, або слово з ширшою семантикою в мові оригіналу заміняють на слово з вузкою семантикою в мові перекладу;
- генералізація значення – трансформація, за допомогою якої слово з вузкою семантикою в мові оригіналу заміняють на слово з ширшою семантикою в мові перекладу, або видову назву перекладають родовою.

До граматичних перекладацьких трансформацій належать усі способи перекладу речень та синтаксичних структур, які видозмінюють їхню форму і значення, порівняно з мовою оригіналу. До них Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва зараховують [27, с. 25]:

- компенсацію, тобто «спосіб перекладу, за допомогою якого втрата значення в одній частині речення (тексту) компенсується в іншій його частині»;
- зміну порядку слів у перекладеному реченні у порівнянні з реченням оригіналу відповідно до існуючих синтаксичних норм мови оригіналу;

- поділ, що є перетворенням простого речення в мові оригіналу на складносурядне або складнопірядне речення в мові перекладу або навпаки поділ складного речення на кілька простих речень;
- інтеграцію – «спосіб перекладу складносурядного чи складнопірядного речення простим реченням або шляхом об'єднання двох чи більше простих речень в мові оригіналу в одне складне речення в мові перекладу».

Під стилістичними трансформаціями дослідниці розуміють такі способи перекладу, за допомогою яких перекладач зміщує стилістичні акценти, нейтралізуючи або, навпаки, актуалізуючи конотативні відтінки значення. Таким чином, до стилістичних перекладацьких трансформацій належать [27, с. 32]:

- логізація, тобто «заміна емоційно-експресивної або етномаркованої одиниці мови оригіналу стилістично нейтральним її відповідником у мові перекладу»;
- експресивація – заміна нейтральної одиниці її стилістично-маркованим відповідником, що навпаки надає перекладу емоційно-експресивного забарвлення;
- модернізація, що є перекладом застарілих, архаїчних слів та висловів, більш сучасними їхніми відповідниками;
- архаїзація – переклад сучасної загальноповживаної лексики застарілими, архаїчними словами та висловами.

Серед різних перекладацьких трансформацій відомий український перекладознавець С. Є. Максимов розрізняє лексичні та семантичні, граматичні трансформації. Лексичні трансформації полягають у використанні синонімів, генералізації, диференціації та інших способів зміни значення слів, а граматичні – у зміні граматичної структури речення. До граматичних трансформацій належать переміщення, граматичні заміни, додавання та пропуски слів та словосполучень [24, с. 114].

Варто наголосити й на тому, що у процесі перекладу художньої літератури дуже важливо враховувати не лише трансформації, але і конкретні прийоми, які допоможуть зберегти зміст та мовний стиль тексту мови оригіналу. Зарубіжні лінгвісти Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне пропонують використовувати такі прийоми, які допоможуть уникнути спотворення змісту та зберегти мовні норми. Наприклад, вони рекомендують застосовувати непрямий переклад, який допоможе уникнути спотворення змісту тексту, та уникати прямого перекладу, який може призвести до зміни мовних норм в неправильному напрямку [4, с. 154].

Зважаючи на це, Ж. Дарбельне і Ж.-П. Віне висунули ідею про дві групи технічних прийомів, які використовуються під час перекладу [4, с. 157-167]:

1) прийоми прямого перекладу:

- дослівний переклад;
- калькування;
- запозичення;

2) прийоми непрямого перекладу:

- еквіваленція (передача змісту попереджувальних написів, прислів'їв, афоризмів іншими словами);
- транспозиція (заміна однієї частини мови іншою);
- адаптація (заміна деталей історії, що повідомляється, іншими);
- модуляція (зміна присутньої точки зору).

Якщо звернутись до питання причин застосування перекладацьких трансформацій, зокрема в художній літературі, такі перетворення в процесі перекладу можна пояснити розбіжностями в структурі двох мов. Це пов'язано з тим, що кожна мова має свої структурні, граматичні та лексичні особливості. У процесі перекладу художніх творів важливо зберегти емоційний та художній потенціал оригіналу, тому перекладачі використовують різні трансформації для досягнення цієї мети. Наприклад, за допомогою граматичних перетворень перекладач може змінити порядок слів у реченні, щоб підкреслити певну інформацію або створити ефект напруженості. Подібні трансформації

допомагають перекладачам передати смислові нюанси тексту джерела та наблизити читача до оригіналу.

Перекладачі зазвичай зіштовхуються з багатьма викликами під час перекладу тексту з однієї мови на іншу. Одним з найскладніших завдань є знаходження правильної відповідності слів та їх семантики. Для цього перекладачі застосовують різні лексичні трансформації, щоб зробити текст зрозумілим для читачів у мові перекладу. При цьому враховуються багато факторів, таких як особливості семантичних структур слів у різних мовах, їх стилістичне забарвлення, конотації, полісемія та валентність. Кожен з цих факторів може вплинути на вибір правильної відповідності та семантики слів у мові перекладу.

До прикладу, слово може більш широко використовуватися в одній мові, тоді як в іншій воно може мати вузьке або навіть термінологічне значення. Тому вибір одного зі значень слова залежить лише від середовища існування цього слова. І часто саме контекст орієнтує перекладача у виборі правильного відповідника в мові перекладу, стилістично позначеного або немаркованого.

Важливо зазначити, що валентність слів має місце тільки в разі сполучуваності понять, що позначаються цими словами. Ця сумісність може бути різною для різних мов. Як правило, одне з об'єднаних слів семантично збігається і зберігається в перекладі, тоді як інші слова перекладаються словом з іншим лексичним значенням, проте з тією ж функцією.

У своїй роботі І. О. Лелет виділяє такі причини використання перекладацьких трансформацій: виділення різних ознак того самого явища, тобто «різне бачення предметів об'єктивної дійсності, що базуються на виділенні у відповідних словах двох різних мов двох різних ознак того самого явища / поняття, що неминуче створює труднощі під час перекладу»; розходження граматичних, семантичних та стилістичних норм в мовах тексту перекладу та оригіналу, коли порушення норми може викликати уявлення про хибність мови [21, с. 95]. Також виділяємо ще одну причину використання перекладацьких трансформацій – незбіг узусу, який діє в середовищі носіїв

мови оригіналу та мови перекладу, що відображає їхні мовні звички та традиції.

Також бельгійський науковець Ян ван Кіолі стверджує, що на застосування перекладацьких трансформацій у дитячій художній літературі може впливати особистий досвід перекладача, а також особливе бачення суспільства [41, с. 152]. У результаті цього перекладачі дитячої літератури орієнтуються не лише на текстові чи літературні норми, а й на дидактичні та педагогічні. Іншою причиною застосування перекладацьких трансформацій є припущення перекладача, що молоді читачі недостатньо розвинені у мовному, літературному чи культурному напрямках. Адже інколи іноземні елементи можуть перешкоджати дітям повністю зрозуміти текст, що зменшує задоволення від читання. Або навпаки, перекладачі, які вирішують зберегти чужорідність у вихідному тексті, часто роблять це, переконавшись, що діти можуть впоратися з невеликою кількістю дивацтва і це буде збагаченням для них [41, с. 154].

Ян ван Кіолі також припускає, що іншою причиною може бути той факт, що під час перекладу культурних матеріалів, пов'язаних із їжею та напоями, наприклад, вибір перекладачів може залежати від культурних та релігійних норм. Ось чому герої дитячих книжок в Ірані мають інше меню. Оскільки вино заборонено в ісламській традиції, у перських перекладах «Аліси в Країні Чудес» воно замінено солодкою водою [41, с. 154].

Більше того, вибір перекладача застосовувати перекладацькі трансформації чи уникати залежить і від маркетингових стратегій, аби спеціально зберегти ступінь «іноземності» книги в перекладі, або навпаки, адаптувати текст та ілюстрації до цільової культури, що допоможе охопити більшу читацьку аудиторію [41, с. 155].

Отже, можна зробити висновок, що перекладацькі трансформації є ефективним способом адекватного відтворення змісту вихідного тексту в перекладі, зокрема в дитячій художній літературі. При перекладі художніх творів особливу складність становлять відмінності між мовними системами та структурами оригіналу та перекладу. Ці відмінності часто вимагають

використання різних трансформацій для досягнення еквівалентності між оригінальним та перекладеним текстами. Головними причинами використання перекладацьких трансформацій є відмінності в комунікативних компетенціях носіїв мови оригіналу та перекладу, а також необхідність «згладжування» цих відмінностей для досягнення нормативної еквівалентності між вихідним та перекладеним текстами.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Художня література має свої особливості, які роблять її одним з найскладніших жанрів для перекладу. Вона поєднує в собі естетичну, емотивну та експресивну функції, а також передає авторський індивідуальний стиль. Художній переклад вимагає не тільки врахування різних мовних рівнів, але й стилістичного етапу перекладу, який включає в себе використання мовних засобів та суб'єктивно-психологічних чинників.

Однак, на сьогоднішній день не існує єдиного визначення художнього перекладу. Різні дослідники пропонують різні підходи до його розуміння, серед яких Л. М. Мкртчян [25], В. І. Карабан [11], В. В. Коптілов [15], М. Г. Шемуда [37]. Було з'ясовано, що важливою спільною складовою усіх визначень є те, що художній переклад є творчим процесом, що передбачає взаємодію між культурами та створення нового поєднання змісту та форми на основі мови перекладу. Тому дослідження художнього перекладу має значимість, оскільки воно дає можливість розкрити особливості індивідуального стилю письменника, засоби мови, використані для створення художнього образу, а також виявити вплив культур і різних мов на процес перекладу.

В. В. Коптілов виокремлює чотири етапи процесу перекладу художніх творів. Ці етапи включають стилістичний аналіз оригіналу, вибір відповідних мовних еквівалентів, застосування вибраних засобів перекладу та перевірку й виправлення перекладеного тексту. Кожен етап має свої особливості і сприяє передачі не лише змісту, але й стилю, емоцій та деталей оригінального тексту.

Також було з'ясовано, що успішний художній переклад вимагає збереження авторського задуму та максимальної наближеності до тексту оригіналу. Перекладач повинен знайти баланс між точністю передачі смислу та зрозумілістю для читача іншої культури. Важливо також враховувати культурні, історичні та національні особливості, щоб зберегти унікальність твору в перекладі.

У підрозділі «Особливості перекладу дитячої художньої літератури» було визначено, що під час перекладу дитячої літератури потрібно враховувати психічний розвиток дитини, її вік, ступінь сформованості особистості, мовної компетенції та рівень знань про навколишній світ. На основі цих критеріїв А. Є. Потапова класифікує дітей на дошкільну/молодшу, середню та старшу групи, які є цільовою аудиторією різних творів [31, с. 196].

Н. М. Гриців та Р. Є. Синдега серед особливостей дитячої літератури виокремлюють формування тексту з метою відображення дійсності читача, яку він вже усвідомлює, спрямування на розвиток фантазії читача та акцентування у творі на формуванні відклику від читача, тобто враховуючи вікові особливості дітей [5, с. 64]. Р. П. Зорівчак додає до цього списку виховування у читача емоційних почуттів, що сприяє стимуляції та активізації творчих здібностей дитини. Тому, зазначені аспекти свідчать про важливість дитячої літератури як засобу комунікації та виховання [9, с. 5]. Через рольові ігри, письменник може передати дитячу позицію та зрозуміти її світосприйняття. При цьому, автор повинен враховувати свою роль посередника між дитиною та зовнішнім світом, маючи на увазі комунікативну функцію дитячої книги.

У контексті перекладу дитячої літератури, основною метою перекладача є поліпшення міжнародного розуміння дітей та наближення їх до іноземної культури. Однак перекладачі стикаються з численними проблемами, пов'язаними з передачею повідомлення, такими як вірність тексту оригіналу, адекватність перекладу та дотримання літературних та бізнес-норм. Ці аспекти важливі для забезпечення якості сприйняття перекладеного тексту.

Аналізуючи різні підходи до перекладу художньої літератури, особливо дитячої, можна зробити декілька висновків. Суб'єктивні та об'єктивні чинники, які виділяє О. Г. Павленко, впливають на адекватність перекладу і вимагають від перекладача урахування конкретно-історичних літературних канонів, жанрових та стильових особливостей, а також його особистісних якостей і культурно-освітнього рівня [29, с. 76].

Стратегії, які запропонували французькі лінгвісти, такі як прямий і косий

переклад, також можуть бути використані для досягнення адекватності перекладу художніх творів для дітей. Для прямого перекладу застосовують запозичення, кальки та дослівний переклад, а до косого – синтаксичні транспозиції, модуляції, еквівалентності та адаптації. Однак, занадто часте застосування адаптації може призвести до негативних наслідків, таких як порушення естетичних принципів та зменшення художньої цінності оригінального тексту.

Поширеними прикладами адаптації у перекладі дитячої літератури є одомашнення та очуження, що або наближає читача до мови автора, культури і самого автора, або підлаштовує оригінальний текст під вподобання та потреби цільової аудиторії. Ще одним типом адаптації є поняття втрати, яке передбачає втрату елемента оригінального тексту в перекладі через відсутність його відповідника в мові або в культурі мови перекладу.

У підрозділі «Роль перекладацьких трансформацій у перекладі: класифікація та причини використання» ми з'ясували, що перекладацькі трансформації допомагають перекладачам зберегти значення та сенс оригінального тексту, але з використанням відповідних форм та словосполучень мови перекладу.

У літературі з перекладознавства термін «перекладацька трансформація» має широке застосування, але різні дослідники (О. О. Селіванова, І. В. Корунець, І. Ю. Сіняговська) мають власні підходи до потрактування цього поняття. Такі трансформації дозволяють перетворювати мовні одиниці з однієї мови на іншу, зберігаючи смисл та інформацію. Перекладачі використовують ці трансформації, коли точний еквівалент відсутній або коли застосування певного слова або фрази у контексті перекладу є недоречним.

Наразі відсутня єдина класифікація перекладацьких трансформацій через розбіжності в підходах дослідників (Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, С. Є. Максимова, Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне). Проте більшість науковців виокремлюють стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, лексичні та граматичні трансформації. Оскільки ми вважаємо класифікацію перекладацьких трансформацій Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої

найповнішою, її було проаналізовано детальніше. До неї належать лексико-семантичні, граматичні та стилістичні трансформації [27, с. 4, 25, 32].

Серед факторів, які впливають на вибір перекладацьких трансформацій виокремлено особливості семантичних структур слів у різних мовах, їхні стилістичні забарвлення, конотації, полісемії та валентності. Кожен з цих факторів може вплинути на вибір правильної відповідності та семантики слів у мові перекладу. Спосіб переклад також залежить від особистого досвіду перекладача, особливого бачення суспільства та мети перекладу, яка може включати дидактичні аспекти, педагогічні цілі або врахування культурних та релігійних норм. Вибір застосування перекладацьких трансформацій також може бути визначений маркетинговими стратегіями та бажанням зберегти автентичність або адаптувати текст до цільової аудиторії. Загалом, перекладацькі трансформації є важливим інструментом для передачі значення, стилю та емоційної сфери художнього тексту у мову перекладу.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У РОМАНІ ДЖ. К. РОЛІНГ «РІЗДВЯНА СВИНКА» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1 Жанрово-композиційні особливості дитячого роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка»

Перш ніж перейти до аналізу перекладацьких трансформацій у перекладі дитячого роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка», вважаємо за потрібне охарактеризувати його композиційні та стильові особливості.

«Різдвяна свинка» – це перший роман для дітей, який створила британська письменниця Дж. К. Ролінг після серії романів про Гаррі Поттера. Вперше роман був опублікований 12 жовтня 2021 року, як і в усьому світі. Твір, до якого Віктор Морозов створив український переклад, вийшов у видавництві «А-ба-ба-га-ла-ма-га». Це розповідь про прояв кохання хлопчика до своєї втраченої іграшки, яка є однією з найцінніших його речей, та про пошук цієї іграшки у магічну ніч «чудес і віднайдених утрат» Святого вечора в Країні Загублених.

Роман «Різдвяна свинка» поділений на дев'ять частин (Гална Слінка, Забудькове, Марнівка, Де-Ж-Воно-Запропалівка, Пустище Неоплакуваних, Місто Туги, Острів Улюбленців, Лігво Згубника та Вдома), що дозволяє побудувати хронологічну послідовність подій та розвиток сюжету. Також така структура сприяє логічній організації роману та ритмічному розгортанню подій. Крім того, кожна частина роману містить внутрішню єдність та підтримує основну тему твору. Композиційний поділ на частини дозволяє підкреслити різноманіття епізодів і вивести на передній план різні аспекти сюжету та характерів героїв.

Іншою композиційною особливістю роману є застосування розповіді від третьої особи. Це дозволяє автору показати сюжет через призму об'єктивного

нарративу та спостережень. Така перспектива надає можливість досліджувати внутрішній світ головного героя Джека, та інших персонажів, одночасно забезпечуючи об'єктивність у викладі.

Цей дитячий роман відзначається і рядом стилістичних особливостей, що роблять його визначним у контексті літератури. Одна з особливостей стилю Дж. К. Ролінг полягає в тому, що вона вміло поєднує реалізм та фантастичні елементи у романах, тому цей не є винятком. Вона впроваджує елементи магії та надприродних рис в реальний світ, створюючи гармонійне поєднання реальності та фантазії. Це створює особливу атмосферу в романі та додає йому унікальності.

Стиль письменниці також відзначається майстерним розкриттям персонажів та їхніх внутрішніх світів. Дж. К. Ролінг вдається до глибокого аналізу психології героїв, дозволяючи читачам пізнати їхні мотиви, почуття та протиріччя.

Також помічаємо, що ще однією стилістичною особливістю письменниці є виразне використання експресивного мовлення та образності. Дж. К. Ролінг майстерно використовує деталізацію та живописність у своїх описах, дозволяючи читачам краще уявити кожен сцену та персонажа. До того ж, створення візуальних образів допомагає поглибити сприйняття роману аудиторією.

Взагалі, у дитячому романі «Різдвяна свинка» письменниця надає значну роль описам, які складають велику частину твору. Тут описи допомагають створити візуальне зображення середовища, персонажів та подій, що сприяє глибшому поринанню читача у світ роману. Дж. К. Ролінг використовує деталізовані описи, щоб оживити образи та навколишнє середовище, роблячи його більш реалістичним та барвистим.

Необхідно зауважити, що описи слугують для розкриття характерів персонажів. За допомогою детального опису зовнішності, рухів, міміки та інших деталей, авторка створює образи, які відображають особистість та психологію героїв. Тому описи допомагають читачам краще зрозуміти

мотивацію та внутрішній світ персонажів, їхні емоції та думки, виконуючи функції візуального та емоційного зображення. Саме тому наша робота присвячена аналізу перекладацьких трансформацій в описах роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка».

Таким чином, можемо зробити висновок, що цей роман має яскраві композиційні особливості, такі як хронологічна послідовність подій, внутрішня єдність кожної частини та логічна організація сюжету. Крім того, стилістичні особливості твору, зокрема використання реалізму, фантастичних елементів, глибокий аналіз персонажів та виразність описів, роблять його унікальним у своєму жанрі. Аналіз перекладацьких трансформацій в описах роману «Різдвяна свинка» Дж. К. Ролінг є наступним нашим кроком у дослідженні цього твору та його впливу на читачів.

2.2 Переклад за допомогою лексико-семантичних перекладацьких трансформацій

Лексико-семантичні перекладацькі трансформації, за класифікацією Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, поділяються на: вибір варіантного відповідника, контекстуальну заміну, калькування, описовий переклад, транскодування, антонімічний переклад, компресію, декомпресію, пермутацію, транспозицію, конкретизацію значення та генералізацію [27, с. 4]. За допомогою лексико-семантичних трансформацій у перекладі і лексика і синтаксис структури мови оригіналу зазнає перетворень більшою чи меншою мірою.

Зауважимо, що під час процесу перекладу найважливішою проблемою на лексико-семантичному рівні є невідповідність смислової структури слів між різними мовами. Це стає перешкодою в точній та адекватній передачі значення слів у мові перекладу. Зважаючи на те, що кожна мова має свої унікальні відтінки, контекстуальні відношення та культурні відмінності, подібні невідповідності в смисловій структурі слова стають викликом для перекладачів,

які повинні дібрати доречні еквіваленти у мові перекладу, щоб передати задуману ідею автора твору. Тому для досягнення успішного перекладу необхідно глибоке розуміння не тільки словникових значень слів, але й їх контекстуального значення та ідіоматичних виразів в обох мовах.

Такі невідповідності, за словами В. І. Карабана є наслідком «різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу» [10, с. 39], іншими словами – лексико-семантичних трансформацій.

Проаналізувавши перекладені описові фрагменти у романі «Різдвяна свинка», було знайдено 101 приклад, який перекладений шляхом лексико-семантичних трансформацій. Ми з'ясували, що найбільшу кількість, а саме 19 одиниць, серед трансформацій на цьому рівні перекладені із застосуванням прийому конкретизації значення. Тобто прийому, внаслідок якого видову назву перекладають родовою, або слово з ширшою семантикою в мові оригіналу заміняють на слово з вузкою семантикою в мові перекладу [27, с. 4]. Отож, наведемо приклади використання цього прийому в українському перекладі роману Дж. К. Ролінг:

- *Dur Pig was a small toy pig...*[2, с. 13] - *Галною Слинкою називалася маленька іграшкова свинка...* [1, с. 13].
- *His bedroom was next to Mum's and there was a tall tree outside his window* [2, с. 22]. – *Його спальня виявилась поряд із маминою, а перед вікном росло високе дерево* [1, с. 22].
- *His limp little body was bleached a paler shade of grey* [2, с. 31]. – *Її м'якеньке тільце здавалося блякло-сірим від сонця* [1, с. 31].
- *Jack realised that he was inside a gigantic building...* [2, с. 77] – *Джек побачив, що опинився у якійсь велетенській будівлі...*[1, с. 77].
- *Beyond the desks were three gigantic doors* [2, с. 89]. – *За цими столами височіли троє велетенських дверей* [1, с. 89].

- *The searchlights were his eyes...*[2, с. 186] – *Прожекторами виявились його очиська...*[1, с. 186]

В усіх цих прикладах відбувається конкретизація дієслів *was/were* в українському перекладі шляхом звуження їхнього значення. Таку трансформацію робить перекладач для уточнення смислу оригінального тексту. Конкретизація дієслів допомагає створити більш живі та виразні образи в перекладі, розширюючи смислові можливості дієслова «бути». Наприклад, у першому прикладі використання дієслова «називалася» конкретизує сенс речення, показуючи, що свинка має певну іменовану характеристику, а не просто була маленькою іграшковою свинкою. У другому прикладі відбувається передача інформації про близькість спалень, а в третьому реченні описується вигляд тіла героя під впливом сонячного світла. Тому такі конкретизації, що стосуються розташування, зовнішнього вигляду та сприйняття героїв допомагають збагатити переклад тексту, надаючи більше деталей та виразності, що дозволяє читачам краще уявити ситуацію та відчути настрій описаних образів.

- *...to sing solos at assembly...* [2, с. 28] – *...співати соло на шкільних концертах...* [1, с. 28] У цьому випадку відбувається конкретизація фрази «*at assembly*». Перекладач вирішив використати цю конкретизацію для кращого вираження змісту оригінального речення, адаптуючи його до контексту та культурних особливостей цільової аудиторії. В оригінальному тексті слово «*assembly*» може викликати певну неоднозначність чи незрозумілість для читачів, які не знайомі з англійськими шкільними традиціями. Тому використовуючи конкретизацію «*на шкільних концертах*», відбувається передача змісту оригінального речення більш точно та зрозуміло для українського читача.
- *The leaves fluttering against the darkening sky outside* [2, с. 23]. – *Листочки дерева тріпочуть на тлі вечірнього неба* [1, с. 23]. Тут відбувається конкретизація значення слова «*darkening*» в перекладі. Оригінальне речення описує, як листочки тріпочуть на тлі неба, яке поступово стає

темнішим, натомість у перекладі точніше передається сенс і атмосфера опису за допомогою прикметника «вечірній». Це додає деталей та створює більш виразний образ, вказуючи на пору дня, коли відбувається подія.

- *She wasn't giggling behind her hand...* [2, с. 25] – *Вона не хихотіла, затуляючи рота рукою...* [1, с. 25] В реченні деталізується фраза «*behind her hand*», вказуючи на те, як саме вона не хихотіла. Це допомагає нам уявити сцену, яким саме чином вона намагається приховати свій сміх.
- *They seemed bigger than the people in his old class* [2, с. 24]. – *Вони здавалися старшими за учнів з його старої школи* [1, с. 24]. У цьому реченні відбувається конкретизація значення слова «*people*» в українському перекладі. Використовується конкретна форма «*учні*» для зміцнення зв'язку з попереднім контекстом, де йдеться про школу та клас. Це допомагає уточнити, яку саме групу людей автор порівнює з новою групою.
- *...on top of their family tree* [2, с. 38]. – *...на вершечку їхньої ялинки* [1, с. 38]. У цьому випадку також відбувається конкретизація значення словосполучення «*family tree*». Якщо перекласти його як «*родинне дерево*», українському читачеві це буде незрозуміло, оскільки таке словосполучення має інше значення в українській мові: схематичний родовід певної сім'ї чи родини. Тому в цьому випадку метою перекладача було полегшити сприйняття поняття, яке заклала авторка роману у словосполучення «*family tree*».
- *Jack hated his shiny black eyes and perky pink ears...* [2, с. 53] – *Джек з огидою дивився на її лискучі чорні очі й рожеві вуха...* [1, с. 53] У цьому реченні спостерігаємо конкретизацію значення слова «*hated*» українським перекладом «*з огидою дивився*». Слово «*hated*» виражає сильну неприязнь або відразу до чогось [2]. А український переклад цього слова додає більшого емоційного відтінку та детальнішого опису, як саме Джек реагує на очі та вуха.

- *His wastepaper basket **had** two little eyes on tin stalks, a bit like a snail's* [2, с. 58]. – У Кошика для паперів **виросла** пара оченят на бляшаних стеблинках, наче в равлика [1, с. 58]. Тут конкретизується значення слова «*had*» українським перекладом «*виросла*». Слово «*had*» вказує на те, що в кошику для паперів були розташовані два маленьких очка на стебликах. Натомість в перекладі передано ідею того, що очі з'явилися на кошику, виростаючи з нього. Тому використання слова «*виросла*» додає зображення росту та розвитку, що допомагає уявити кошик як живу істоту чи організм.
- *They were now exactly **the same size**: eight inches tall* [2, с. 64]. – Тепер вони були **однакового зросту** – сантиметрів із двадцять заввишки [1, с. 64]. Спостерігаємо конкретизацію значення словосполучення «*the same size*». В оригіналі воно вказує на те, що об'єкти мають однакову фізичну величину або розмір. Проте уточнення «*однакового зросту*» додає конкретність до опису, вказуючи, що вони мають однакову висоту. Такий прийом допомагає уточнити зміст оригінального речення та передати точнішу інформацію про величину об'єктів.
- *He pretended he could do karate and **had** a girlfriend and a cool nickname back in his old school...* [2, с. 158] – Він удавав, ніби займався карате, **зустрічався** з дівчиною і мав круте прізвисько в старій своїй школі [1, с. 158]. У цьому реченні відбувається конкретизація значення слова «*had*» за допомогою українського відповідника «*зустрічався*». Тут слово «*had*» вказує на певні речі або стан, які були притаманні головному герою раніше. Натомість у перекладеному реченні дієслово «*зустрічався*» передає ідею того, що головний герой мав дівчину, з якою він був у стосунках. У такий спосіб перекладач вказує на активність його особистого життя та надає детальнішу інформацію про героя і його стосунки з дівчиною в минулому.
- *He was so tall that Jack could actually hear the top of his **head** scraping on the high wooden sky...* [2, с. 186] – Він був такий височенний, що Джекові було

чути, як він шкрябає *маківкою голови* об дерев'яне небо... [1, с. 186] У цьому випадку за рахунок того, що відбувається конкретизація слова «*head*», у перекладеному тексті додається живописність до опису та надається візуальне уявлення про висоту цієї особи, яка настільки велика, що торкається маківкою своєї голови до стелі.

- ...*in millions and millions of broken Things* [2, с. 186]. – ...мільйони *решок розтrochenих Речей* [1, с. 186]. У цьому прикладі слово «*broken*» вказує на стан предметів, коли вони пошкоджені або непридатні для використання [39]. Тоді як у мові перекладу застосовано слово «*розтrochenих*», яке надає додаткову деталізацію і описує, що ці предмети були розбиті, розірвані або зовсім пошкоджені. У такий спосіб перекладач наголошує на ступені пошкодженості та підкреслює непридатність або неповноцінність цих речей.

Ще одним не менш частотним прийомом лексико-семантичних трансформацій є компресія. Ми зафіксували 13 прикладів, де Віктор Морозов перекладає елементи описів дитячого роману шляхом вилучення слів з мови оригіналу. Застосовуючи такий прийом, у перекладі відбувається зменшення кількості мовних знаків або вилучення надмірної експліцитної інформації, яку можна уникнути, на думку перекладача. Отож, простежимо застосування цього прийому в українському перекладі дитячого роману «Різдвяна свинка»:

- *Along a narrow tunnel which ran steeply downwards, leading to the bottom of the mountain* [2, с. 161]. – *Вперед вузьким тунелем, що стрімко йшов униз, до підніжжя гори* [1, с. 161]. У цьому реченні відбувається трансформація фрази «*leading to the bottom of the mountain*» шляхом уникнення слова «*leading*» в перекладі. Таким чином, в українському тексті словосполучення «*до підніжжя гори*» займає позицію уточнення, тоді як в тексті оригіналу – дієприслівникового звороту. Компресія в мові перекладу полягає у скороченні опису, зберігаючи при цьому основний сенс та ідею оригінального речення.
- ...*but she wasn't as kind as she should have been to the people she cared*

about...[2, с. 214] – ...*але дуже гордовита*...[1, с. 214] В цьому реченні спостерігаємо, що оригінальний текст вказує на те, що героїня не була настільки доброю, якою повинна була бути по відношенню до людей, які їй були близькі. А в українському перекладі використовується стислий опис «*дуже гордовита*», що передає ідею того, що вона проявляла велику гордість або надмірну самовпевненість. Таким чином, відбувається переклад характеристики героїні, проте в більш компактній формі, що значно полегшує сприйняття цього поняття для дитячої аудиторії.

- *His limp little body was bleached a paler shade of grey* [2, с. 30] – *Її м'якеньке тільце здавалося блякло-сірим від сонця* [1, с. 31].
- *The snow-covered houses were all as snug, neat, and pretty as if they were made of gingerbread* [2, с. 135]. – *Засипані снігом хатинки були такі гарні й затишні, немовби зроблені з імбирних коржиків* [1, с. 135].
- *The train was royal blue and gold* [2, с. 138]. – *Золотисто-блакитний потяг* [1, с. 138].

У всіх трьох реченнях бачимо застосування прийому компресії з метою економії мовних засобів, оскільки це дозволяє мова перекладу. Наприклад, у першому та третьому реченнях компресія використовується для скорочення опису кольорів об'єктів. Тому замість докладного опису «*a paler shade of grey*» в українському перекладі вжито «*блякло-сірим*», а замість «*blue and gold*» – «*золотисто-блакитний*». В другому реченні така трансформація використовується для скорочення опису характеристик снігових будиночків і передачі їхнього загального враження. Замість детального опису «*snug, neat, and pretty*» (затишні, охайні та гарні) збережено лише прикметники «*гарні й затишні*».

Зазнавати компресії як прийому лексико-семантичної перекладацької трансформації можуть і дієслівні форми. Розглянемо такі приклади з роману:

- *Compass, who stood balanced on her brass edge*... [2, с. 167] – *Компас, що стояв на краєчку свого латунного обода*...[1, с. 167] У випадку цього речення перекладацька трансформація за допомогою прийому компресії

використовується з метою скорочення і спрощення опису положення компаса. Оригінальний вислів «*stood balanced*» (стояв урівноважено) було перекладено простішим і компактнішим способом, застосовуючи лише дієслово «*стояв*». Це дозволяє передати основну ідею, що компас був урівноважений і тримався на своєму місці.

- *Its reflection gleaming like a fallen moon* [2, с. 213]. – *Він виблискував, наче місяць, що впав на землю* [1, с. 213]. У цьому реченні перекладач застосував прийом компресії з метою зменшення деталізації та спрощення опису. Тому оригінальний вислів «*Its reflection gleaming*» було перекладено більш лаконічно дієсловом «*виблискував*».

Не менш цікавим прикладом для аналізу є речення «*It had lots of interesting hiding places and excellent high perches for DP*» [2, с. 23] та його переклад «*Там було чимало прецікавих схованок та всіляких височинок для ГС*» [1, с. 23]. Оскільки в українській мові існує одне слово, на відміну від англійської, на позначення місць, де можна сховатися, перекладач вирішив його використати і таким чином уникнути пояснення цього поняття багатьма словами, в чому і немає потреби для чіткого розуміння слова «*схованок*». В іншому прикладі, слово «*височинок*» вважається неологізмом, оскільки такого слова не існує в українському лексиконі. Віктор Морозов, ймовірно, утворив його за аналогією до слова «*схованок*». Проте, незважаючи на те, що це слово є новим для дитячої аудиторії, його не важко зрозуміти, оскільки слова «*схованка*» і «*височинка*» представлені в одному реченні, що спрощує розуміння цих понять.

У наступному прикладі «*...and it had a beard made of brown wool*» [2, с. 38] – «*...а ще він мав бороду з бурої вовни*» [1, с. 38] спостерігаємо використаний прийом компресії з метою спрощення виразу та економії мовних засобів у ньому. В цьому випадку рішення перекладача можна аргументувати відсутністю необхідності застосовувати конструкцію «*made of*» в перекладі, тому що в українській мові для того, щоб передати поняття «*зроблений з чогось*» можна використати лише прийменник «*з*», уникаючи нагромадження слів у реченні.

Схожа ситуація склалася і в реченні «*It's a good place to hear things*» [2, с. 185] – «*Там найзручніше підслуховувати*» [1, с. 185]. Тут перекладач теж замінює одним словом «*підслуховувати*», яке дозволяє повністю зрозуміти закладений сенс у фразі мови оригіналу «*to hear things*».

У реченні «*She's an even bigger liar than I am*» [2, с. 156] – «*Ото брехуха – ще більша за мене!*» [1, с. 156] перекладач застосував перекладацьку трансформацію за допомогою прийому компресії з метою заміни довшої описової фрази коротшим і зрозумілим виразом «*брехуха*» замість того, щоб повторювати словосполучення «*більший брехун*». Таким чином, перекладач досягнув ефективності і точності, передаючи інформацію стислішою формою. Таку ж ситуацію спостерігаємо в прикладі «*...double doors of polished wood*» [2, с. 143] – «*...дверима з полірованого дерева*» [1, с. 143], де відбувається вилучення надмірної експліцитної інформації, яку можна уникнути, замінюючи слово «*double doors*» на «*дверима*».

Протилежним прийомом компресії лексико-семантичних трансформацій є декомпресія. Декомпресія передбачає збільшення кількості мовних знаків як мінімум двома лексемами у мові перекладу. Здебільшого це викликано необхідністю експлікувати приховану інформацію мови оригіналу. Було знайдено 13 випадків застосування прийому декомпресії в романі «*Різдвяна свинка*». Проаналізуємо знайдені приклади та причини їх використання.

У реченні «*...just a trace of Mum's perfume*» [2, с. 15] – «*...ледь відчутного аромату маминих парфумів*» [1, с. 15] застосований прийом декомпресії з метою розширення виразності та точності опису слова «*trace*» (слід). У такий спосіб перекладач вирішив декомпресувати оригінальний вираз, розширивши його до більш повного і конкретного опису.

У всіх реченнях, що наведені нижче, навпаки, відбувається не лише збільшення кількості мовних знаків, але й розширення значення, а не тільки його пояснення, як в попередньому прикладі. Такий прийом допомагає читачеві краще уявити картинку, яка детальніше описана в тексті. Це розширення сприяє створенню живішого та яскравішого образу, який більш точно відповідає

оригіналу.

- *His squishy trotters were exactly the right size to wipe away a tear* [2, с. 13]. – *А її гнучкі, м'які ніжки ідеально пасували для того, щоб витирати ними сльози* [1, с. 13].
- *Lunchbox's room was quite as dark and shabby as the one they'd left, and even smaller* [2, с. 123]. – *Його кімната була так само темна й занедбана, як і спальня, яку щойно покинули Джек із Різвяною Свинкою, тільки ще менша й тісніша* [1, с. 123].
- *He could even smell DP's slightly grubby home-like whiff* [2, с. 50]. – *Він навіть відчув її запах – трішки бруднуватий, але такий домашній і затишний!* [1, с. 50]
- *Horizon that was glowing red and gold, from where the painted sun had risen* [2, с. 197]. – *Обрій, що вже полум'янів червоно-золотими барвами, бо там сходило намальоване сонце* [1, с. 197].
- *The heat she was giving off was wonderfully comforting...* [2, с. 212] – *Тепло, яке вона випромінювала, було напрочуд приємне й затишне...* [1, с. 212]
- *The blue bunny was a badly made little toy, with lopsided eyes and arms sewn on at odd angles* [2, с. 117]. – *Сам Синій Кролик був натомість дешевою, абияк зробленою іграшкою з кривими очима й недоладно пришитими лапками* [1, с. 117].

Інша підгрупа прикладів, де використовується прийом декомпресії, може бути сформована за функцією уточнення значення у мові перекладу. Застосовуючи цю лексико-семантичну трансформацію з такою метою, відбувається деформація значення, яке було початково закладене у мові оригіналу. Розглянемо детальніше подібні приклади:

- *...a plastic princess in a pink dress and a tiara* [2, с. 85]. – *...пластмасова принцеса в рожевій сукні з діадемою на голові* [1, с. 85] У цьому реченні перекладач застосував прийом декомпресії з метою розкриття додаткових деталей та уточнення образу, а саме про розташування діадеми у

пластмасової принцеси. Вважаємо, що така трансформація у перекладі допомагає читачеві отримати більш детальний образ та краще уявити зображену сцену.

- *It was a mixture of the places DP had gone on his adventures* [2, с. 15]. – *То була суміш запахів усіх тих місць, де ГС випало побувати* [1, с. 15]. Тут прийом декомпресії застосований з метою уточнення значення, оскільки перекладаючи фразу «*a mixture of the places*» дослівно (суміш місць) було б не зовсім зрозуміло для цільової аудиторії, про що саме йдеться. Таким чином, перекладач вирішив декомпресувати оригінальний вираз, звертаючи увагу на конкретний аспект – запахи тих місць, де ГС побувала, щоб більш точно передати сенсорний аспект і створити живішу картину в уяві читача.
- *The room was lit by a single candle and the wallpaper was peeling* [2, с. 118]. – *Кімнату освітлювала одна-єдина свічечка, а шпалери на стінах пооблущувались* [1, с. 118]. У цьому реченні перекладач застосував перекладацьку трансформацію за допомогою прийому декомпресії з метою конкретизації та уточнення опису кімнати. Проте, вважаємо, що цієї перекладацької трансформації можна було уникнути, оскільки без уточнення «*на стінах*» слово «*шпалери*» залишається зрозумілим та сумнівів щодо його значення не викликає.
- *Compass, who stood balanced on her brass edge...*[2, с. 167] – *Компас, що стояв на краєчку свого латунного обода...*[1, с. 167] В цьому випадку перекладач за допомогою декомпресії конкретизує розташування компаса, додаючи в українському перекладі слово «*обода*». Використання фрази «*на краєчку обода*» дозволяє чітко уявити, що компас розташований в рівновазі, тримаючись на краю свого латунного обода.
- *Eighty-five years ago my mistress owned a pig, but hers was of china* [2, с. 231]. – *Вісімдесят п'ять років тому в моєї власниці теж була свинка. Порцелянова свинка-скарбничка* [1, с. 231]. Тут спостерігаємо,

що прийом декомпресії застосований з метою уточнення виду свинки, яка належала героїні історії. Для досягнення цього перекладач змінив простий термін «свинка» більш конкретним та специфічним виразом «свинка-скарбничка», який свідчить про функцію зберігання коштів.

На відміну від проаналізованих вище речень, де внаслідок перекладацьких трансформацій деформувалось значення слова чи словосполучення, в цьому – застосовується прийом декомпресії з іншою метою, а саме з формуванням додаткового семантичного відтінку: *Jack saw what the sobbing prisoner was...* [2, с. 92] – *Хлопець нарешті побачив, хто був той заплаканий бранець* [1, с. 92]. Метою цієї трансформації є передача точнішого значення дії, а саме, що хлопець дуже очікував побачити того, хто був заплаканим бранцем. Використання фрази «нарешті побачив» виражає почуття очікування та підсилює емоційну навантаженість ситуації. Це дозволяє перекладу більш точно передати емоційний стан героя і створити сильніше враження на читача.

Ще одним прийомом лексико-семантичних перекладацьких трансформацій є транспозиція. Вона утворюється шляхом заміни однієї частини мови на іншу в мові перекладу. Загальна кількість знайдених прикладів в описах дитячого роману складає 12 одиниць. Транспозиція може використовуватись з різними цілями, зокрема забезпечення точного відтворення лексичного значення в мові перекладу або уникнення лексичних або граматичних некоректностей. Також транспозиція може використовуватися для заміни частини мови з метою досягнення більшої виразності та логічності в перекладі. Отож, розглянемо знайдені приклади транспозиції в романі.

Найбільшу підгрупу складають транспозиції, де відбувається перехід з прикметника в дієслово в мові перекладу. У цих прикладах ми можемо спостерігати, що під час переходу прикметника в сферу дієслово відбувається зміна функції слова. Прикметника, який у мові оригіналу вказує на властивість або якість, замінено дієсловом, яке описує дію або процес у мові перекладу. У такий спосіб у перекладі це може мати вплив на зміст і структуру речення:

- *The sun was setting and the beach was almost empty* [2, с. 16]. – Сонце скотилось до обрїю і пляж майже **спорожнів** [1, с. 16].
- *Jack felt more scared than ever* [2, с. 25]. – Джека це все **налякало** ще дужче [1, с. 25].
- *Holly wasn't big-headed, even though she was famous* [2, с. 28]. – Попри всю свою славу, Голлі анітрохи **не зазнавалась** [1, с. 28].
- *...had been chewed by a dog, and was very smelly* [2, с. 78]. – ...погриз якийсь собацюра, й від нього **неабияк смерділо** [1, с. 78].
- *Said Jack, who was now both chilly and wet again* [2, с. 148]. – Мовив Джек, який знову водночас і **змок**, і **змерз** [1, с. 148].

Під час перекладу також може відбуватись транспозиція з дієслова в іменник. Наприклад, «*Then there was a crash and a lady screamed*» [2, с. 18] – «Потім щось брязнуло, і пролунав жіночий **вереск**» [1, с. 18]. У цьому реченні перекладач застосував транспозицію для того, щоб передати дію «*screamed*» іменником «*вереск*». Така транспозиція використана для зосередження на результаті дії, що дозволяє передати звуковий ефект крику. Такий вибір може бути обґрунтованим підсиленням емоційного впливу на читача та передачею інтенсивності ситуації.

Ще одним схожим прикладом є речення «*He could even smell...*» [2, с. 50] – «Він навіть відчув її **запах...**» [1, с. 50]. Тут перекладач застосував такий же тип транспозиції, а саме заміну дієслова іменником в українському перекладі. Це можна пояснити передачею сенсорного аспекту дії, зосереджуючись на самому запаху, а не на дії його сприйняття.

Інший тип транспозиції є протилежний до попередніх прикладів – переклад іменника дієсловом. Наприклад, в цьому реченні «*All his adventures gave DP his interesting smell...*» [2, с. 15] – «Завдяки усім цим пригодам від ГС **прецікаво пахло...**» [1, с. 15] перекладач замінив дієслово «*smell*» на іменник «*пахло*» в українському перекладі. Ще одним показовим прикладом цього типу транспозиції є це речення «*...which made a menacing metal clunk with every step it took*» [2, с. 147] – «...кожен крок якого **відлунював** погрозливим металевим

кляцанням» [1, с. 147]. У цьому випадку застосовано заміну іменника «*clunk*» (тупотіння, глухий звук) дієсловом «*відлунював*» українською мовою. Така перекладацька трансформація зроблена з метою передати звуковий аспект дії, а саме звук, що поширюється при кожному кроці об'єкта.

Також було знайдено в описах роману «Різдвяна свинка» два приклади транспозиції, де прикметник перекладений іменником – «*Jack was too frightened to be tired*» [2, с. 171] – «Джек був такий стривожений, що майже не відчував **втоми**» [1, с. 171] та «*It had stopped snowing but was still very cold*» [2, с. 195] – «Сніг перестав падати, проте **холод** нікуди не подівся» [1, с. 195]. В обох випадках трансформації застосовані з метою передачі стану через використання іменника, що є властивим для української мови. Це допомагає передати його емоційний стан і ставлення до ситуації.

Якщо розглянути приклад, де відбувається зворотна транспозиція, тобто заміна іменника прикметником – «*He had an odd appearance ...*» [2, с. 94] – «Він видався дуже **дивним**...» [1, с. 94], можемо простежити, що тут перекладач замінив фразу з іменником «*odd appearance*» прикметником «**дивним**», що є досить звичним для української мови, щоб передати, що зовнішній вигляд цієї особи був незвичайним або непередбачуваним.

Наступним прийомом лексико-семантичних трансформацій є вибір варіантного відповідника в мові перекладу. Зазвичай така трансформація використовується під час перекладу полісемантичних слів і потребує звернення до контексту. Зважаючи на це, у дитячому романі Дж. К. Ролінг було знайдено 10 прикладів застосування прийому вибору варіантного відповідника. В усіх випадках, що наведені нижче, така лексико-семантична трансформація була здійснена з метою знайдення ближчого еквіваленту українською мовою, який максимально передає семантику оригінального речення. Варто зауважити, що незважаючи на те, що значення перекладеного слова дещо змінюється, підібрані варіанти залишаються прийнятними та влучно передають семантику, яку заклала письменниця в оригінальному тексті. Такі приклади, де застосований прийом вибору варіантного відповідника, були знайдені:

- *She wasn't giggling behind her hand like a lot of the other **big girls*** [2, с. 25]. – Вона не хихотіла, затуляючи рота рукою, як інші **старшокласниці** [1, с. 25].
- *One of them was wrapped in scarlet **ribbon*** [2, с. 69]. – Один з них був обкручений червоною **ниткою** [1, с. 69].
- *Jack realised that he was inside a gigantic building like a **warehouse**...* [2, с. 77] – Джек побачив, що опинився у якійсь велетенській будівлі, схожій на **комору**... [1, с. 77]
- *Beyond the **desks** were three gigantic doors...*[2, с. 89] – За цими **столами** височіли троє велетенських дверей... [1, с. 89]
- *Their prisoner was so filthy that it was almost impossible **to see** what he really was, although he seemed furry* [2, с. 92]. – Бранець був укритий таким шаром бруду, що майже неможливо було **з'ясувати**, хто він такий. Було лише помітно, що він пухнастий [1, с. 92].
- *The town they'd just **entered** was comprised of low wooden buildings...* [2, с. 107] – Містечко, в якому вони **опинилися**, було забудоване низенькими дерев'яними халупками... [1, с. 107]
- *Now, we're just passing a rather nice **chalet**, one of the best in town* [2, с. 141]. – Зараз ми проходимо повз вельми гарний **будиночок**, один з найкращих у місті [1, с. 141].
- *...it was still easy **to see** what kind of Things they were* [2, с. 144]. – ...**проте розрізнити**, хто вони такі, було досить легко [1, с. 144].
- *The hall of the house was **dimly lit*** [2, с. 154]. – Передпокій будиночка був освітлений **абияк** [1, с. 154].
- *He had round, **innocent** eyes and, like Happiness, gave off a pleasant warmth* [2, с. 230]. – У нього були круглі **наївні** очі, й він, подібно до Фортуни, випромінював приємне тепло [1, с. 230].

Окрім цього, було знайдено 7 випадків використання прийому генералізації значення. Для такої лексико-семантичної трансформації характерна заміна

слова з вузкою семантикою в мові оригіналу на слово, яке має ширшу семантику в мові перекладу. Також, використовуючи прийом генералізації, перекладач може видову назву перекласти родовою. Таке узагальнення значення використовується з метою «запобігання перевантаження текстовими реаліями, які можуть бути незнайомими українському читачеві, а отже – дещо спрощує загальне розуміння» [17, с. 17].

За нашими спостереженнями, Віктор Морозов часто послуговується лексико-семантичною трансформацією генералізації значення в описах у тих випадках, коли у реченні йдеться про розмір та зовнішній вигляд об'єкта:

- *His squishy trotters were exactly the right size to wipe away a tear* [2, с. 13]. – *А її гнучкі, м'які ніжки ідеально пасували для того, щоб витирати ними сльози* [1, с. 13].
- *He had the shape and look of a teenage boy* [2, с. 155]. – *Зовні вона скидалася на хлопчину-підлітка* [1, с. 155].
- *...sharp yellow object shaped like a boomerang* [2, с. 182]. – *...жовте вістря, схоже на бумеранг* [1, с. 182].
- *The misty outlines of a beautiful walled city took shape* [2, с. 199]. – *З'явилися примарні обриси чудового, оточеного муром міста* [1, с. 199].

У всіх цих реченнях простежуємо зміну слова з вузкою семантикою на загальніше слово, яке не містить тих деталей опису, що є в мові оригіналу. Подібні трансформації використані з метою зведення до загального поняття і передачі основної інформації про зовнішність персонажа. Здебільшого перекладач застосовує генералізацію, замінивши довший вираз одним словом, яке є загальнішим і коротшим. Використання генералізації дозволяє уникнути дослівного перекладу та водночас забезпечити еквівалентну передачу сенсу з урахуванням особливостей української мови.

Також перекладач звертається до прийому генералізації, коли перекладає описи частин тіла:

- *His body, his arms, and his legs were all covered in millions and millions of broken Things* [2, с. 186]. – *Все його тіло вкривали мільйони решток*

розтrochenих Речей [1, с. 186].

- *His huge glittering fist seized her and she was lifted up into the air* [2, с. 189]. – *Велетенська металева рука* *схопила Ангела й підняла високо в повітря* [1, с. 189].

У першому випадку перекладач використав генералізацію, замінивши конкретні частини тіла (тіло, руки, ноги) загальним терміном «*все тіло*». Це дозволяє зосередитися на покритті тіла розтrochenими речами і передати цю інформацію більш компактно та ефективно в українському перекладі. В другому реченні відбувається заміна слова «*fist*» на «*рука*». Вважаємо, що метою цієї трансформації є узагальнення інформації для передачі основної сутності опису. Це спрощує текст і допомагає зосередитися на основній ідеї перекладу, а саме на дії зловісної руки, яка піднімає Ангела в повітря.

Ще одним прикладом застосування генералізації є речення «*Jack became sick and dizzy and lost all sense of direction*» [2, с. 187] – «*Джекові геть запаморочилось в голові*» [1, с. 187]. Тут в перекладі уникаються деталі того, що відчував головний герой роману. У цьому випадку відбувається протилежний процес описового перекладу, оскільки бачимо, що розширений опис подано в мові оригіналу, а одне слово на позначення всього процесу – в мові перекладу.

Не менш важливим прийомом лексико-семантичних трансформацій у романі «Різдвяна свинка» є прийом описового перекладу. Він передбачає передачу значення лексичної одиниці у формі словосполучення або речення. Зазвичай описовий переклад застосовується у тих випадках, коли у мові перекладу не існує лексичного відповідника до слова. У аналізованому романі Дж. К. Ролінг було виявлено 6 прикладів, де перекладацькі трансформації відбуваються за допомогою описового перекладу:

- *...just a trace of Mum's perfume...* [2, с. 15] – *...ледь відчутного аромату маминих парфумів* [1, с. 15].
- *He was the ringbearer* [2, с. 35]. – *Він мав тримати подушечку з обручками* [1, с. 35].

- ...a *shoebox* dragged by a fuzzy toy dog... [2, с. 119] – ...чи в **коробці для взуття**, яку волочив плюшевий песик...[1, с. 119].
- The loudest noise of all came from the *hobnailed* boot...[2, с. 147] – Найгучніше серед них стунав Чобіт, **підбитий цвяхами**...[1, с. 147]
- The misty outlines of a beautiful *walled* city took shape [2, с. 199] – З'явилися примарні обриси чудового, **оточеного муром** міста [1, с. 199].
- Its reflection gleaming like a *fallen moon* [2, с. 213]. – Він виблискував, наче **місяць, що впав на землю** [1, с. 213].

В усіх прикладах описовий переклад сприяє передачі значення того ж слова, проте із залученням більшої кількості слів у мові перекладу. Тому, незважаючи на те, що в українській мові не існує одного слова, яке б могло передати сенс слова «*hobnailed*», «*ringbearer*» чи «*walled*», використовуючи описовий переклад, є можливість більш гнучко і точно виразити зміст ідеї, образу або концепції, зберігаючи при цьому сутність та контекст оригіналу. Таким чином, описовий підхід перекладу дозволяє досягти кращих результатів в передачі змісту іноземного тексту.

Іншого різновиду лексико-семантичних трансформацій, а саме, випадків контекстуальної заміни, було знайдено 6. Прийом контекстуальної заміни характеризується заміною із врахуванням контекстуального значення та мовних норм і узусу мови перекладу. Прийом контекстуальної заміни в перекладацькій практиці може бути застосований у заміні слів, фраз або навіть речень, щоб забезпечити точність і виразність перекладу. Проте, важливо при цьому дотримуватися основних принципів перекладу, таких як збереження сенсу, стилю та інтенції оригінального тексту. З метою поліпшення розуміння і точності перекладу, а також для забезпечення більш виразного та природного тексту в мові оригіналу перекладач в романі використовує контекстуальну заміну в таких реченнях:

- *Dur Pig* was a small toy pig made of the same material as a soft towel [2, с. 13]. – **Галною Слинкою** називалася маленька іграшкова свинка, зроблена з такої самої матерії, що й м'ягенькі рушнички [1, с. 13].

- ...a lovely house with a garden, just two **streets** away from Gran and Grandpa's house [2, с. 21]. – ...чудовий будиночок із садком – лише за два **квартали** до дідуся і бабусі [1, с. 21].
- The **land** all around them was bleak and **empty**... [2, с. 97] – Довколишній **краєвид** був похмурий і вбогий... [1, с. 97]
- ...over the sharp, **icy** stones [2, с. 168]. – ...по гострих **закрижанілих** каменюках [1, с. 168].
- She had wings: not stiff, upstanding wings of **golden** plastic [2, с. 243]. – Вона мала крила – не цупкі і не гнучкі крила з **позолоченої** пластмаси [1, с. 243].

Існує ще один прийом лексико-семантичних трансформацій – антонімічний переклад, який виражається через заміну форми слова в мові оригіналу на протилежну за значенням в мові перекладу. Подібних прикладів в описах дитячого роману було знайдено лише 3. Проаналізуємо такі речення:

- ...it let in enough air for Jack **to breathe**... [2, с. 125] – ...яке **не** давало Джекові **задихнутись** [1, с. 125]. У цьому випадку відбувся антонімічний переклад дієслова «to breathe» словом «не задихнутись». Помічаємо, що така трансформація дещо змінює семантику речень. В оригінальному реченні йдеться про те, що простір давав достатньо повітря Джеку для того, щоб він міг дихати без обмежень. Проте, у перекладі антонім вказує на те, що відкритий простір надавав Джеку комфорт і не спричиняв йому проблем з диханням.
- ...**nor as hardworking** as she might have been, even though she loved her job [2, с. 214]. – ...ї **ледачкувата**, хоч і любила свою роботу [1, с. 214]. Тут прийом антонімічного перекладу «nor hardworking» – «ледачкувата» використовується з метою вираження протилежного характеру персонажу українською мовою. В мові оригіналу стверджується, що хоча вона любила свою роботу, вона не була такою працьовитою, як могла б бути. Однак, у перекладі використано антонім «ледачкувата», що підкреслює її

недостатню працездатність або небажання докладати достатньо зусиль до роботи. Таким чином, ця трансформація має на меті передати негативний аспект її характеру.

- *She had wings: not stiff, **upstanding** wings of golden plastic* [2, с. 243]. – *Вона мала крила – не цупкі і не гнучкі крила з позолоченої пластмаси* [1, с. 243]. У цьому прикладі, перекладацька трансформація за допомогою антонімічного перекладу описує крила антонімом «не гнучкі», щоб підкреслити їх недостатню гнучкість. Ця трансформація має на меті передати характеристику крил з більшим акцентом на їхню жорсткість та відсутність природної гнучкості.

Приєм калькування виявився непоширеним прийомом на відміну від інших лексико-семантичних перекладацьких трансформацій. Прикладів калькування було знайдено лише 2. Калькування – це дослівний/буквальний переклад слова з мови перекладу. Такий спосіб передачі денотативного значення лексичної одиниці не характеризується збереженням звукової або орфографічної форми слова, а лише відтворенням її структурної моделі. Приєм калькування в цих реченнях застосований з метою передачі точного еквіваленту англійського слова в українському перекладі, оскільки українська мова дозволяє це зробити, не вдаючись до глобальніших перекладацьких трансформацій. Тому це допомагає зберегти автентичність та точність перекладу у поданих реченнях:

- *The square lay in front of a huge white **palace**...*[2, с. 219] – *За площею височів величезний білий палац...*[1, с. 219]
- *He didn't walk on feet, but on steel points like a **two-legged** spider* [2, с. 186]. – *Ноги в нього були сталеві, з гострими кінцями, наче в якогось дволапого павука* [1, с. 186].

Також було виявлено лише 1 приклад транскодування, що є різновидом лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, який формується шляхом відтворення звукової або графічної форми слова мови оригіналу засобами мови перекладу. Транскодування може відбуватись у чотири способи: транскрибування (передача звукової форми слова), транслітерація (передача

слова по літерах), адаптивне транскодування (адаптація форми слова до фонетичних або граматичних норм мови перекладу) та мішане транскодування (поєднання транскрибування та транслітерації). У нашому випадку було виявлено транскодування, яке здійснено шляхом транслітерації – «*Jack could see a wide hole in the middle of the **crater**, like a volcano*» [2, с. 286] – «Джек побачив широкий отвір усередині цього вулканоподібного **кратера**» [1, с. 286]. У цьому прикладі перекладацька трансформація транслітерації застосована для збереження оригінального терміну «*crater*», який має специфічне значення і використовується в наукових, геологічних або астрономічних контекстах. У такий спосіб використання транслітерації допомагає зберегти термін і уникнути можливих неоднозначностей або неправильних тлумачень у мові перекладу.

Пермутація (або перестановка слів) була зафіксована теж лише 1 раз в описах роману. За допомогою пермутації відбувається зміна місць лексем у словосполученні або елементів у фраземі. Проаналізуємо знайдений приклад із застосуванням пермутації. «*He led them upstairs and then along a dark, **windowless corridor** with numbered doors on either side*» [2, с. 116]. – «Він повів їх угору сходами, а далі – темним **коридором без вікон**, з нумерованими дверима обабіч» [1, с. 116]. У цьому прикладі застосована перекладацька трансформація пермутації з метою збереження структури фрази та передачі її змісту українською мовою. Фраза «*windowless corridor*» в мові оригіналу складається з прикметника «*windowless*» та іменника «*corridor*». Однак, для більш зручного вираження і збереження структури фрази, в мові перекладу застосовується перестановка слів – «*коридор без вікон*». Це допомагає зберегти оригінальний сенс фрази і відтворити його зрозуміло українською мовою.

Під час аналізу перекладацьких трансформацій спостерігається ще одна лексико-семантична трансформація, яка не була зафіксована у класифікації науковиць Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, а саме зміна розряду іменників. Віктор Морозов навмисно змінює загальні назви на власні – *basket* [2, с. 58] – *Кошик* [1, с. 58], *bunny* [2, с. 92] – *Кролик* [1, с. 92], *kitchen scissors* [2, с. 98] – *кухонні Ножниці* [1, с. 98], *gardening glove* [2, с. 109] – *садівнича Рукавичка*

[1, с. 109], *lunchbox* [2, с. 125] – *Ланчик* [1, с. 125], *boot* [2, с. 147] – *Чобіт* [1, с. 147], *blue bunny* [2, с. 177] – *Синій Кролик* [1, с. 177], *brooch* [2, с. 217] – *Брошка* [1, с. 217]. У такий спосіб, він оживляє предмети, які в реальному житті не функціонують як живі організми, та робить роман ще казковішим. На наш погляд, застосувати такі трансформації є досить вдалим рішенням, оскільки це буде легше сприйматися українськими читачами, насамперед дітьми, які є цільовою аудиторією роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка».

Отже, проаналізувавши 101 лексико-семантичну трансформацію за класифікацією Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої в описах роману, можемо зробити висновок, що найбільше перекладач використовує такі прийоми як конкретизація значення (19), декомпресія (13), компресія (13) та транспозиція (12). А найменше трансформацій відбувалось за рахунок вибору варіантного відповідника (10), генералізації (7), контекстуальної заміни (6), описового перекладу (6), антонімічного перекладу (3), калькування (2), транскодування (а саме транслітерації) (1) та пермутації (перестановки слів) (1). Окрему групу перекладацьких трансформацій було виділено на основі зміни розряду іменників, а саме зміна загальної назви на власну. Таких трансформацій було виявлено 8.

2.3 Переклад за допомогою граматичних перекладацьких трансформацій

Граматичні перекладацькі трансформації, за Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвою, поділяються на: компенсацію, заміну порядку слів, поділ та інтеграцію [27, с. 25]. Граматичні перекладацькі трансформації характеризуються різними способами перекладу речень та синтаксичних структур у мові перекладу. Використовуючи такі трансформації варто враховувати видозміни, які відбуваються у формі і значенні цих структур у порівнянні з мовою оригіналу.

За словами А. О. Колесника, застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу обумовлене різною структурою мови оригіналу та мови, на

яку проводиться переклад. Ця проблема, хоч і менш складна, ніж проблеми лексичних трансформацій, все ж має свої особливості та вимагає використання певних прийомів [14, с. 722].

При застосуванні граматичних трансформацій у процесі перекладу необхідно враховувати кілька важливих факторів. Перш за все, важливо звернути увагу на синтаксичну функцію речення, оскільки його місце та роль у тексті можуть вплинути на вибір відповідного граматичного підходу перекладу. До того ж, потрібно враховувати лексичне наповнення речення, оскільки деякі граматичні конструкції можуть залежати від конкретних мовних одиниць. Також важливо зберігати смислову структуру речення, уникати зайвих перекладацьких перетворень, які можуть змінити сенс оригінального тексту. Крім того, потрібно враховувати контекст речення, оскільки сусідні речення та абзаци можуть впливати на вибір граматичної перекладацької трансформації. Таким чином, ураховуючи ці фактори, перекладач може забезпечити якісний та адекватний переклад, відтворюючи граматичну структуру речень правильно.

Проаналізувавши описи у романі «Різдвяна свинка», було знайдено 20 прикладів, де застосовуються різні прийоми граматичних трансформацій у мові перекладу. Ми з'ясували, що переважну роль серед граматичних перекладацьких трансформацій відіграє прийом компенсації, оскільки таких прикладів було виявлено найбільше, а саме 7 одиниць.

У художньому тексті компенсація є способом перекладу, за допомогою якого втрата значення в одній частині речення або тексту компенсується в іншій частині. Цей прийом є особливо важливим у художніх творах, оскільки збереження смислової цілісності і емоційного звучання є одними з головних завдань перекладача. Компенсація в художньому перекладі вимагає вміння знайти еквівалентні засоби виразності, які забезпечують збереження смислового навантаження твору і передають його естетичну цінність. У поданих прикладах можемо простежити, як в мові перекладу відбувається компенсація відповідника в іншій частині речення. Така граматична трансформація компенсує втрату точної фрази з мови оригіналу і забезпечує

збереження смислової інформації в мові перекладу. Таким чином, прийом компенсації допомагає забезпечити зрозумілість та точність перекладу, враховуючи особливості мови оригіналу та мови перекладу. Проілюструємо це прикладами:

- *One tall girl stood out from the rest* [2, с. 25]. – **Збоку від усіх стояла одна висока дівчинка** [1, с. 25].
- *Close to the place they were standing was a two-headed monster who has weeping into his hands* [2, с. 85]. – **Недалеко від того місця, де вони тепер стояли, плакало, затулившись долонями, якесь двоголове чудовисько** [1, с. 85].
- *Holly wasn't big-headed, even though she was famous* [2, с. 28]. – **Попри всю свою славу, Голлі анітрохи не зазнавалась** [1, с. 28].
- *The bannisters were as tall as skyscrapers now that Jack was so small* [2, с. 65]. – **Джек став такий маленький, що перила здавалися йому вищими за хмародери** [1, с. 65].
- *...a tiny, blue cuddly bunny who looked as though he'd lain in mud for days if not weeks* [2, с. 92]. – **...маленький синій плюшевий Кролик, якому довелося, мабуть, декілька днів – якщо не тижнів – пролежати в багнюці** [1, с. 92].
- *Between the barren ground and the swirling snow, it was the most unwelcoming place Jack had ever seen.* [2, с. 97]. – **Це місце, де не було нічого, крім голої землі й колючого снігу, було, мабуть, найнепривітніше з усіх, які коли-небудь випадало бачити Джекові** [1, с. 97].
- *The roads had been swept clear and multicoloured Christmas lights were gleaming in more fir trees* [2, с. 135]. – **Дороги були старанно очищені від снігу, а на довколишніх ялинках мерехтіли барвисті різдвяні вогники** [1, с. 135].

Іншою граматичною трансформацією, яку перекладач застосовує в перекладі описових фрагментів роману є поділ. Завдяки поділу відбувається перетворення

простого речення в мові оригіналу на складносурядне або складнопірядне речення в мові перекладу або навпаки поділ складного речення в мові оригіналу на кілька простих речень в перекладі. Ми зафіксували 4 випадки застосування цієї перекладацької трансформації:

- *Their prisoner was so filthy that it was almost impossible to see what he really was, although he seemed furry* [2, с. 92]. – *Бранець був укритий таким шаром бруду, що майже неможливо було з'ясувати, хто він такий. Було лише помітно, що він пухнастий* [1, с. 92].
- *It's a good place to hear things, because the Loss Adjustors patrol there to make sure no Surplus tries to sneak off the Wastes and up the mountain* [2, с. 185]. – *Там найзручніше підслуховувати, бо там патрулюють Коригувальники. Вони стежать, щоб жоден Зайвик не викрався з Пустоща й не видряпався на гору* [1, с. 185].

У кожному з цих випадків з одного складного багатокомпонентного речення утворено два складнопірядних. Для того, щоб великі речення сприймалися краще та легше читачами, перекладач в першому реченні з частини «*although he seemed furry*» утворив окреме речення «*Було лише помітно, що він пухнастий*». А в другому реченні було перекладено окремим реченням частину «*to make sure no Surplus tries to sneak off the Wastes and up the mountain*». Таким способом прийом поділу допомагає розділити опис на дві окремі фрази, щоб передати обидва аспекти ідеї, які були присутні в оригінальному реченні.

Іншу ситуацію простежуємо в цьому реченні «*Eighty-five years ago my mistress owned a pig, but hers was of china*» [2, с. 231]. – «*Вісімдесят п'ять років тому в моєї власниці теж була свинка. Порцелянова свинка-скарбничка*» [1, с. 231]. Тут з складносурядного речення утворено одне просте речення і одне парцельоване. Два аспекти – належність свинки власниці та її матеріал виготовлення перекладач передає окремими реченнями. Таку трансформацію застосовано для того, щоб наголосити на матеріалі, з якого виготовлена свинка. Тому прийом поділу допомагає розділити опис на дві окремі фрази, щоб передати обидва аспекти ідеї, які були присутні в оригінальному реченні.

В цьому прикладі «*He could even smell DP's slightly grubby home-like whiff*» [2, с. 50]. – «*Він навіть відчув її запах – трішки бруднуватий, але такий домашній і затишний!*» [1, с. 50] застосовано перекладацьку трансформацію – прийом поділу з простого речення на складне. Оригінальне речення містить просту конструкцію з одним підметом і одним присудком, що описує запах. Українською мовою це речення передає цей опис в більш складній конструкції, щоб точніше виразити його. Так, прийом поділу допомагає розділити просте речення, щоб передати більше деталей і образності опису запаху іграшки.

Іншою граматичною трансформацією є інтеграція. В романі «Різдвяна свинка» було виявлено всього 2 приклади, де перекладач використовує цей прийом. Зазвичай інтеграція передбачає переклад складносурядного чи складнопідрядного речення простим або об'єднання двох чи більше простих речень в мові оригіналу в одне складне речення в мові перекладу. До прикладу, у реченні «*She looked pretty. She was wearing a new dress*» [2, с. 31]. – «*До цієї вечери вона неабияк причепурилася і вбрала нову сукню*» [1, с. 31] спостерігаємо переклад двох простих речень одним простим. Метою цієї граматичної інтеграції є об'єднання двох простих речень, які мають взаємозв'язані ідеї, в одне речення для більш зручного і зрозумілого сприйняття тексту.

В другому реченні «*She was too fancy for their tree. She wore a glaudy purple dress trimmed with gold braid and had large plastic gold wings*» [2, с. 44] – «*Надто вже він був вишуканий для їхньої ялинки: у пурпурових шатах, облямованих золотою тасьмою, і з великими золотими пластиковими крилами*» [1, с. 44]. теж відбувається об'єднання двох простих речень, але в цьому випадку в одне складне безсполучникове. За рахунок інтеграції речення в перекладі хоч і перетворюється на складне, проте це не робить його менш зрозумілим та цікавим.

Зміну порядку слів, тобто переміщення одного або декількох слів в реченні з їхнього початкового положення в мові оригіналу відповідно до існуючих синтаксичних норм мови перекладу, також використовує перекладач у дитячому романі. Було знайдено 2 приклади такого способу перекладу – «*She'd*

*been on TV **once** and in the newspaper **twice***» [2, с. 28] – «**Одного разу** її *справді* показували по телевізору, а ще **двічі** писали про неї в газеті» [1, с. 28]. Українські числівники «*одного разу*» і «*двічі*» відображають ту ж кількість випадків, але в іншому порядку слів у реченні. Це є прикладом перекладацької трансформації, де заміна порядку слів здійснюється для відтворення аналогічної інформації, але з врахуванням відмінностей між мовами. Така заміна порядку слів у перекладі зумовлена структурними особливостями англійської та української мов, а також адаптацією речення до виразності української мови.

Вважаємо за доцільне доповнити нашу класифікацію граматичних перекладацьких трансформацій ще одним способом перекладу – зміною стану дієслова у мові перекладу. В перекладі роману трапляються 5 речень, де відбувається зміна пасивного стану на активний:

- *Holly's arms were folded, her face was cold and set* [2, с. 48]. – *Голлі згорнула руки на грудях, а її обличчя було холодне й незворушне* [1, с. 48].
- *It's a strange and terrible place, governed by its own peculiar laws* [2, с. 60]. – *Це химерне й моторошне місце, де діють власні закони* [1, с. 60].
- *...it had been chewed by a dog...* [2, с. 78]. – *...його добряче погриз якийсь собацюра...* [1, с. 78].
- *The room was lit by a single candle and the wallpaper was peeling* [2, с. 118]. – *Кімнату освітлювала одна-єдина свічечка, а шпалери на стінах пооблущувались* [1, с. 118].
- *Even though most of their faces were concealed, it was still easy to see what kind of Things they were* [2, с. 144]. – *Ці маски майже затягнули їхні обличчя, проте розрізнити, хто вони такі, було досить легко* [1, с. 144].

Перекладацькі трансформації з прийомом зміни стану дієслова в українському перекладі відбуваються з метою адаптації оригінального висловлювання до мови перекладу. Цей прийом застосовується, коли спосіб вираження стану або дії в оригінальному реченні вимагає зміни в перекладі, щоб виразити той самий сенс, враховуючи особливості цільової мови. Заміна на

активний стан дієслів в українському перекладі дає більш точний та живий опис стану та більш відповідає культурно-мовним особливостям української мови.

Таким чином, проаналізувавши описи у романі «Різдвяна свинка», було знайдено 20 прикладів застосування граматичних трансформацій у мові перекладу. Виявлено, що переважну роль серед цих трансформацій відіграє прийом компенсації (7), який забезпечує збереження смислової цілісності і естетичної цінності художнього твору. Також були виявлені приклади використання прийому поділу (4), інтеграції (2), зміни порядку слів (2) і зміни стану дієслова в перекладі (5). Ці граматичні трансформації допомагають забезпечити зрозумілість та точність перекладу, враховуючи особливості мови оригіналу та мови перекладу.

2.4 Переклад за допомогою стилістичних перекладацьких трансформацій

За класифікацією перекладацьких трансформацій Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, якою ми послуговувались і раніше, науковиці виділяють ще один вид трансформацій в мові перекладу – стилістичні. Стилiстичні перекладацькі трансформації передбачають такі способи перекладу, які допомагають перекладачеві зміщувати акценти на стилістичному рівні. Завдяки таких типів трансформацій у мові перекладу відбувається нейтралізація значення або, навпаки, актуалізація його конотативних відтінків. Також стилістичні трансформації сприяють адаптації мови перекладу до усталених стилістичних норм.

До стилістичних перекладацьких трансформацій Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва зараховують логізацію, модернізацію, експресивацію та архаїзацію. Однак в цьому розділі ми сфокусуємося на аналізі лише прикладів, де використаний прийом експресивації, оскільки інших способів стилістичних трансформацій в романі не було виявлено. Експресивацію визначають як заміну нейтральної одиниці мови оригіналу її стилістично-маркованим відповідником

у мові перекладу, що надає перекладу емоційно-експресивного забарвлення [27, с. 32].

Всього в романі «Різдвяна свинка» було знайдено 47 прикладів, де використаний спосіб експресивації в мові перекладу. За нашими спостереженнями перекладач роману застосовує експресивацію у різних частинах мови, зокрема іменниках, дієсловах та прикметниках. Розглянемо кожну з цих груп детальніше.

Серед усіх прикладів з категорії іменників, де застосований цей спосіб перекладу, можна виділити підгрупу, де утворені зменшено-пестливі форми слів, а також номінування частин тіла та зовнішності загалом. Серед прикладів, де використана експресивація для передачі зменшено-пестливих форм іменника виділяємо такі:

- *He had little plastic **beans** in his tummy...* [2, с. 13] – *В її животуку гримотіли пластикові **квасолинки**...* [1, с. 13].
- *His squishy **trotters** were exactly the right size to wipe away a tear* [2, с. 13]. – *А її гнучкі, м'які **ніжки** ідеально пасували для того, щоб витирати ними сльози* [1, с. 13].
- *...a lovely **house** with a garden, just two streets away from Gran and Grandpa's house* [2, с. 21]. – *...чудовий **будиночок** із садком – лише за два квартали до дідуся і бабусі* [1, с. 21].
- *...looked like tiny **beetles*** [2, с. 53]. – *...схожими на крихітних **жучків*** [1, с. 53].
- *His wastepaper basket had two little eyes **on tin stalks**, a bit like a snail's* [2, с. 58]. – *У Кошика для паперів виросла пара оченят **на** бляшаних **стеблинках**, наче в равлика* [1, с. 58].
- *...with only **clumps** of thistles growing there* [2, с. 97]. – *...де росли хіба що поодинокі **кущики** будяку* [1, с. 97].
- *The **town** they'd just entered was comprised of low wooden **buildings**, all of which looked draughty and flimsy* [2, с. 107]. – *Містечко, в якому вони*

опинилися, було забудоване низенькими дерев'яними **халупками**, хиткими й дірявими [1, с. 107].

- ...into the dark, snowy **street** [2, с. 118]. – ...на темну засніжену **вуличку** [1, с. 118].
- The lunchbox's lid was a little bit wrapped, which was lucky as it let in enough air for Jack to breathe, not to mention a tiny **ray of light** [2, с. 125]. – Ланчикова кришка була трохи викривлена й мала невеличку щілину, крізь яку проникав крихітний **промінчик світла** і трошки повітря, яке не давало Джекові задихнутись [1, с. 125].
- They could see **turrets and spired**, and the golden roof...[2, с. 199]. – Можна було розгледіти **баштовки**, шпилі й золотисту баню...[1, с. 199].
- Only a canal bordered by beautiful tall houses with wrought-iron **balconies** [2, с. 209]. – Тільки канал, оточений чудовими високими будинками з кованими залізними **балкончиками** [1, с. 209].

На відміну від англійської мови, українська має більш розвинутий системний апарат для створення зменшено-пестливих форм іменників, що дає більше можливостей для додання емоційного забарвлення до слів. Цьому сприяє флективність української мови, що дозволяє легко створювати зменшено-пестливі форми за допомогою суфіксів, префіксів та інших морфологічних засобів. Таким чином, Віктор Морозов доречно скористався цією особливістю мови перекладу, створюючи більш експресивні форми іменників. До прикладу, слова «квасолинки», «халупки», «промінчик» чи «баштовки» мають більш ласкавий та дитячий відтінок порівняно зі словами «квасоля», «халупи», «промінь» та «башти», які можна було б використати у прямому перекладі, уникаючи трансформацій у реченнях. Тому, такі заміни, на наш погляд, є досить доречними та додають більше колориту до опису, створюючи яскравіші образи речей, про які йдеться.

Як було зазначено раніше, ще однією підгрупою іменників, де активно використовується прийом експресивації, є номінування частин тіла. Особливу увагу письменника Дж. К. Ролінг надає опису очей. У такий спосіб відбувається

підкреслення індивідуальності, передача емоційного стану та символічне відтворення внутрішнього світу персонажів. Однак, на відміну від українського перекладу, в тексті оригіналу в усіх ситуаціях вжито слово «eyes». Натомість в мові перекладу спостерігаємо різні варіанти номінування очей, залежно від контексту: *очиська*, *очиці*, *оченята*. Ці українські відповідники надають образності та виразності описуваним очам. Вони створюють більш живі та здатні викликати в читача більші емоції та уявлення:

- *His searching eyes weren't turned on* [2, с. 289]. – Його **прожектори-очиська** були вимкнені [1, с. 289].
- *Jack hated his shiny black eyes and perky pink ears, which ought to be lopsided and grey* [2, с. 53]. – Джек з огидою дивився на її лискучі чорні **очиці** й рожеві вуха, що не висіли, а зухвало стирчали догори [1, с. 53].
- *...and shiny black eyes...* [2, с. 53]. – ...її лискучими чорними **оченятами**... [1, с. 53].
- *His eyes have fallen out and he's got buttons instead* [2, с. 102]. – А ще її **оченята** колись повідлітали, і тепер замість них у неї гудзики [1, с. 102].
- *...shading his little black eyes* [2, с. 198]. – ...затуливши ніжкою свої чорні **оченята** [1, с. 198].
- *The searchlights were his eyes...* [2, с. 186]. – Прожекторами виявились його **очиська**... [1, с. 186].

Щодо інших перекладених номінувань зовнішніх рис героїв роману шляхом експресивації, серед них виокремлюємо такі приклади:

- *...a monster with long yellow teeth...* [2, с. 66]. – ...почвара з довжелезними жовтими **зубиськами**... [1, с. 66].
- *His awful rough diamond teeth glinting in the red light of the fire* [2, с. 297]. – Його страшні, гострі, як алмази, **зубиська** виблискували в червоних спалахах вогню [1, с. 297].
- *The Loser reached out his claw-like hand, with the fingers as long as steel girders* [2, с. 301]. – Він простяг свою **клепню-ручищу** з довгими, наче

сталеві балки, пальцями [1, с. 301].

У цих випадках перекладач використовує прийом експресивації в українському перекладі для підсилення інтенсивності створених образів, зокрема через зображення зубів та рук персонажів роману. В мові оригіналу використовуються слова «*teeth*» і «*claw-like hand*», які звучать нейтрально та без вираженої емоційної забарвленості, порівняно з українськими відповідниками «*зубиська*» та «*клешня-ручища*». Завдяки такій трансформації у читачів виникають сильніші візуальні та емоційні уявлення, оскільки вдало підібрані слова для опису зовнішності підкреслюють страхітливість і вражаючу природу героїв дитячого роману.

В інших іменниках теж відбуваються стилістичні трансформації під час перекладу, за рахунок яких значення слів незмінюється, проте вони роблять роман більш цікавіший, казковіший, а також легший для уявлення та сприйняття, особливо для дітей, які і є цільовою аудиторією художнього твору:

- *A gigantic four-legged **beast** had risen up in front of them...* [2, с. 66]. – *Перед ними з'явилася велетенська чотирилапа **почвара**...* [1, с. 66].
- *The ball looked as though it had been chewed by a **dog**...* [2, с. 78]. – *Видно було, що його добряче погриз якийсь **собацюра**...* [1, с. 78].
- *...over the sharp, icy **stones*** [2, с. 168]. – *...по гострих закрижанілих **каменяках*** [1, с. 168].
- *She showed Brendan the angel that had always sat **on top** of their family tree* [2, с. 38]. – *Вона показала Бренданові ангела, який завжди красувався **на вершечку** їхньої ялинки* [1, с. 38].

Також перекладач застосує прийом експресивації і до прикметників в українському перекладі з метою підсилення враження та передачі масштабності та величі описуваних об'єктів:

- *The hall seemed **vast** when you were only eight inches tall* [2, с. 38]. – *Коридор здавався **широченним** – це не дивно, коли ти з двадцять сантиметрів заввишки* [1, с. 38].

- ...*an enormous clock with four faces, positioned on a **tall** pillar* [2, с. 82]. – ...*величезний годинник із чотирма циферблатами, поставлений на височенному стовпі* [1, с. 82].
- *Instead, he found himself facing a fist as **big** as he was* [2, с. 183]. – *Натомість перед ним опинився величезний, завбільшки з самого Джека, кулак* [1, с. 183].
- *He was so **tall** that Jack could actually hear the top of his head scraping on the high wooden sky* [2, с. 186]. – *Він був такий височенний, що Джекові було чути, як він шкрябає маківкою голови об дерев'яне небо...* [1, с. 186].

В оригінальних реченнях використовуються прикметники «*vast*», «*tall*» та «*big*», які є загальними та нейтральними, вони не мають вираженої емоційної забарвленості. Однак українські перекладені відповідники, такі як «*широченний*», «*височенний*» та «*величезний*», надають більш яскравого та виразного опису об'єктам. Ці перекладацькі трансформації створюють враження масивності та величі, поглиблюючи враження від розмірів та пропорцій описуваних об'єктів.

Не менш цікавими для аналізу є прикметники на позначення зовнішніх характеристик та ознак, які теж перекладені шляхом використання стилістичного прийому експресивації. Застосовуючи такий спосіб перекладу, Віктор Морозов замінює нейтральні лексичні одиниці їхніми стилістично-маркованими відповідниками у мові перекладу:

- *The monster was brown and **lumpy**...* [2, с. 85]. – *Воно було **опецькувате** й **буре**...* [1, с. 85].
- *All his adventures gave DP his **interesting** smell...* [2, с. 15]. – *Задяки усім цим пригодам від ГС **прецікаво** пахло...* [1, с. 15].
- *...**soft and dry** and smelling of washing powder...* [2, с. 15]. – *...**чистенька, сухенька**, зі свіжим запахом прального порошку...* [1, с. 16].
- *It had lots of **interesting** hiding places and excellent high perches for DP* [2, с. 23]. – *Там було чимало **прецікавих** схованок та всіляких височинок*

для ГС [1, с. 23].

- *It's a **strange** and terrible place, governed by its own peculiar laws* [2, с. 60]. – Це **химерне** й моторошне місце, де діють власні закони [1, с. 60].
- *Everything was clean and **well-tended*** [2, с. 135]. – Тут усе було **ошатне** й чисте [1, с. 135].
- *The Wastes of the Unlamented stretched as far as he could see in every direction, **covered in snow**...*[2, с. 195]. – **Вкриті сніговою пеленою** Пустинище Неоплакуваних простягалося аж до самого обрію...[1, с. 195].
- *It's all **covered in mud!*** [2, с. 202] – Увесь **брудний-бруднющий!** [1, с. 202].
- *...an **ugly** glass vase with knobs and twirls all over it* [2, с. 291]. – ...**неоковирну** скляну розцяцьковану вазу [1, с. 291].

В цих випадках використання стилістично-маркованої лексики має на меті виокремити та увиразнити певні образи, персонажі та ситуації у мові перекладу. Це допомагає зберегти оригінальну виразність тексту, передати його особливості та сприяє кращому розумінню та сприйняттю роману в перекладі.

Ще однією частиною мови, де перекладач роману застосовує такий спосіб перекладу як експресивація, є дієслово. У поданих прикладах ми можемо прослідкувати наскільки емоційно-маркована лексика насичує текст та надає драматичності подій твору, на відміну від тексту мови оригіналу, де вжиті нейтральні дієслова на позначення дій та станів персонажів роману:

- *...and **was speaking** from a gap between his prongs* [2, с. 94]. – ...а голос його **лунув** з проміжку між зубчиками [1, с. 94].
- *...and behind him **came** an assortment of Loss Adjustors who looked slightly different to the usual kind* [2, с. 144]. – ...а вслід за ним **вискочила** ціла команда Коригувальників трохи незвичного вигляду [1, с. 144].
- *...scanned the ground for Things to **eat*** [2, с. 186]. – ...вишукуючи своїми сліпучими більмами ті Речі на землі, які він намірився **зжерти** [1, с. 186].
- *Horizon that **was glowing** red and gold, from where the painted sun had risen*

[2, с. 197]. – Обрій, що вже **полум'янів** червоно-золотими барвами, бо там сходило намальоване сонце [1, с. 197].

- *The heat she **was giving off** was wonderfully comforting after their hours spent on the snowy wastes* [2, с. 212]. – Тепло, яке вона **випромінювала**, було напрочуд приємне й затишне після годин, проведених на засніженому Пустинці [1, с. 212].
- *The square **lay** in front of a huge white palace, which had a golden roof and arched windows* [2, с. 219]. – За площею **височів** величезний білий палац із золотим дахом та арковими вікнами [1, с. 219].
- *...though violet light **escaped** from the hood and beneath the hem* [2, с. 223]. – ...а з-під каптура і з-під накидки **струменіло** фіолетове сяйво [1, с. 223].
- *Twin fires **burned** beneath two marble fireplaces on either side of a magnificent staircase with golden bannisters* [2, с. 227]. – У мармурових камінах обабіч величних сходів із золотистим поруччям **палахкотіло** полум'я [1, с. 227].
- *She showed Brendan the angel that had always **sat** on top of their family tree* [2, с. 38]. – Вона показала Бренданові ангела, який завжди **красувався** на вершечку їхньої ялинки [1, с. 38].
- *...which made him fun to **throw*** [2, с. 13]. – ...й тому нею було так класно **жбурлятись** [1, с. 13].

Отже, можемо зробити висновок, що у романі «Різдвяна свинка» Віктор Морозов вдало застосовує експресивацію (47) у різних частинах мови, зокрема іменниках, дієсловах та прикметниках. Аналізуючи приклади з використанням експресивації, виявлено, що перекладач активно використовує цей прийом для підсилення інтенсивності образів і передачі емоційного забарвлення. Наприклад, заміна нейтральних іменників зменшено-пестливими формами українською мовою робить описи героїв більш емоційними та казковими. Також експресивація застосовується до номінування частин тіла та зовнішніх ознак персонажів, що підсилює індивідуальність та передає їхній внутрішній

світ. Крім того, перекладач використовує експресивацію і до інших частин мови, таких як дієслова і прикметники, для підсилення враження, передачі масштабності та величі описуваних об'єктів. Такі стилістичні трансформації роблять роман більш виразним і цікавим для цільової аудиторії.

2.5 Переклад за допомогою комбінованих перекладацьких трансформацій

Зважаючи на те, що не всі знайдені перекладацькі трансформації у романі «Різдвяна свинка» нам вдалось зарахувати до тих класифікаційних типів, які подають Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва, є потреба у виділенні ще одного типу – комбінованих перекладацьких трансформацій. Такі трансформації містять використання кількох різних прийомів і стратегій перекладу для досягнення оптимального результату. З метою забезпечення належної передачі змісту, стилю та емоційного забарвлення Віктор Морозов комбінує лексико-семантичні, граматичні та стилістичні трансформації під час перекладу. Всього було знайдено 20 таких прикладів. Таким чином, ми зафіксували такі три типи комбінування:

- Граматична трансформація + лексико-семантична трансформація
- *She'd been on TV once and in the newspaper twice* [2, с. 28]. – *Одного разу її справді показували по телевізору, а ще двічі писали про неї в газеті* [1, с. 28]. В цьому реченні комбінуються два способи перекладу – зміна стану дієслова з активного на пасивний, а також декомпресія. Тут семантика значення змінюється лише завдяки слову «*справді*», яке підтверджує правдивість події, проте зміна стану дієслова не впливає на значення в мові перекладу, хоча українською мовою фрази «*її показували*», «*писали про неї*» в цьому випадку в активному стані звучить природніше.
- *She looked furious and her cheeks were tear-stained* [2, с. 39]. – *Вона була розлючена, а на щоках у неї блищали сльози* [1, с. 40]. У цьому реченні спостерігаємо таку комбінацію трансформацій: прийом транспозиції з

прикметника в дієслово та прийом описового перекладу. Таке комбінування транспозиції «*were tear-stained*» – «блищали сльози» та описового перекладу дозволяє українському читачеві отримати більш детальне уявлення про стан і зовнішній вигляд героїні.

- *She had a small box around her neck and thin metal arms just below her handle* [2, с. 79]. – *На шиї в нього висіла маленька коробочка, а з-під держака стирчали тоненькі металеві ручки* [1, с. 79]. Тут спостерігаємо, що відбувається комбінування прийомів – декомпресії та зміни порядку слів у реченні. Прийом декомпресії дозволяє розкрити більше деталей про коробочку та ручки, які є на героїні, а зміна порядку слів у реченні забезпечує більш зрозумілий переклад.

- Стилістична трансформація + лексико-семантична трансформація

У поданих реченнях відбувається поєднання різних типів перекладацьких трансформацій, а саме комбінація експресивації та декомпресії («*was setting*» – «скотилось до обрію», «*leaves*» – «листочки дерева», «*with eyes*» – «з оченятами-намистинками», «*shading*» – «затуливши ніжкою»), експресивації та компресії («*low, wooden houses*» – «дерев'яні халупки», «*two little eyes*» – «пара оченят», «*with knobs and twirls*» – «розцяцькована», «*limp little body*» – «м'якеньке тільце»), експресивації та транспозиції («*was a crash*» – «брязнуло») експресивації та вибору варіантного відповідника («*a mournful tune*» – «сумну пісеньку»), експресивації та конкретизації значення («*up* – видряпався»). Задяки таким поєднанням способів перекладу роман набуває більшої експресивності вираження мови та розкриття деталей в мові перекладу, що робить художній твір легшим та цікавішим для сприйняття:

- *The sun was setting and the beach was almost empty* [2, с. 16]. – *Сонце скотилось до обрію і пляж майже спорожнів* [1, с. 16].
- *The leaves fluttering against the darkening sky outside* [2, с. 23]. – *Листочки дерева тріпочуть на тлі вечірнього неба* [1, с. 23].
- *...with shiny black plastic eyes...*[2, с. 13]. – *...з блискучими пластиковими оченятами-намистинками...*[1, с. 13].

- ...*shading his little black eyes* [2, с. 198]. – ...**затуливши ніжкою** свої чорні оченята [1, с. 198].
- *It looked over the back of the saloon, across the many **low, wooden houses** of Disposable* [2, с. 123]. – З неї було видно заднє подвір'я бару та **дерев'яні халупки** Марнівки [1, с. 123].
- *His wastepaper basket had **two little eyes** on tin stalks, a bit like a snail's* [2, с. 58]. – У Кошика для паперів виросла **пара оченят** на бляшаних стеблинках, наче в равлика [1, с. 58].
- *His **limp little body** was bleached a paler shade of grey* [2, с. 30]. – Її **м'якеньке тільце** здавалося блякло-сірим від сонця [1, с. 31].
- *...an ugly glass vase **with knobs and twirls** all over it* [2, с. 291]. – ...неоковирну скляну **розцяцьковану** вазу [1, с. 291].
- *Then there **was a crash** and a lady screamed* [2, с. 18]. – Потім щось **брязнуло**, і пролунав жіночий вереск [1, с. 18].
- *An old gardening glove was playing **a mournful tune** on a toy piano in the corner* [2, с. 109]. – В куточку на іграшковому піаніно грала якусь **сумну пісеньку** старенька садівнича Рукавичка [1, с. 109].
- *It's a good place to hear things, because the Loss Adjustors patrol there to make sure no Surplus tries to sneak off the Wastes and **up** the mountain* [2, с. 185]. – Там найзручніше підслуховувати, бо там патрулюють Коригувальники. Вони стежать, щоб жоден Зайвик не викрався з Пустища й не **видряпався** на гору [1, с. 185].

- Лексико-семантична трансформація + лексико-семантична трансформація

На відміну від попередніх комбінованих перекладацьких трансформацій, у цьому випадку комбінування способів перекладу відбувається в межах однієї групи трансформацій – лексико-семантичної. В цих реченнях застосовуються поєднання компресії та антонімічного перекладу, декомпресії та описового перекладу, декомпресії та конкретизації. Такі комбінації перекладацьких трансформацій дозволяють змінювати рівень деталізації, точність та стилістичну виразність перекладу шляхом заміни слів антонімами, додавання

описових деталей або конкретизації значення слів:

- *...a lovely house with a garden, just two streets **away from Gran and Grandpa's house** [2, с. 21]. – ...чудовий будиночок із садком – лише за два квартали **до дідуся і бабусі** [1, с. 21].*
- *He was wearing a smart black **tricorn** mayor's hat...[2, с. 144]. – Він був в ошатному чорному **трикутному капелюсі**...[1, с. 144].*
- *Looking around, he saw a beautiful island **with swaying palm trees** and soft white sand [2, с. 260]. – Озирнувшись, Джек побачив чудовий острів з **пальмами, що погойдувались під вітерцем, і м'якеньким білим пісочком** [1, с. 260].*
- *He was as filthy as ever, his fur clogged with **earth** [2, с. 173]. – Він був брудний, як і тоді, в його хутрі заплуталися **грудки землі** [1, с. 173].*
- *...and he **felt so guilty about the angel**, he couldn't keep back the tears any longer [2, с. 191]. – ...і **відчував себе таким винним у смерті Ангела, що вже не зміг стримати сліз** [1, с. 191].*

Таким чином, зробивши аналіз перекладацьких трансформацій у романі «Різдвяна свинка», ми прийшли до висновку про наявність трьох типів комбінованих перекладацьких трансформацій: граматичних, стилістичних та лексико-семантичних, які використовує перекладач для досягнення оптимального результату перекладу. Наприклад, сполучення граматичної трансформації та лексико-семантичної трансформації дозволяє змінити стан дієслова, що впливає на природність висловлювання українською мовою. Стилiстична трансформація в поєднанні з лексико-семантичною трансформацією розширює експресивність та деталізацію перекладу. Лексико-семантична трансформація в поєднанні з іншими лексико-семантичними трансформаціями дозволяє змінювати точність, стилістичну виразність та деталізацію перекладу. Загалом, ці комбіновані перекладацькі трансформації допомагають забезпечити належну передачу змісту, стилю та емоційного забарвлення твору у перекладі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У практичній частині наукового дослідження було з'ясовано, що дитячий роман «Різдвяна свинка» має характерні жанрово-композиційні особливості. Серед композиційних проявів роману було виокремлено хронологічну послідовність подій, внутрішню єдність кожної частини та логічну організацію сюжету. Стилiстичними особливостями твору є використання реалізму в поєднанні з елементами фантастики, глибокий аналіз персонажів та виразність описів, що робить роман унікальним у своєму жанрі.

У процесі аналізу описових фрагментів в українському перекладі роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка» було досліджено застосування лексико-семантичних, граматичних та стилістичних перекладацьких трансформацій. Всього було знайдено та проаналізовано 188 трансформацій. Наш аналіз проводився за класифікацією перекладацьких трансформацій Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої з метою найбільш повного дослідження [27, с. 4, 25, 32]. Проте під час аналізу трансформацій, виникла потреба у додаванні ще двох способів перекладу до лексико-семантичних та граматичних трансформацій.

Дослідження перекладацьких прийомів на лексико-семантичному рівні показало, що найчастіше застосовувався прийом конкретизації значення (19 прикладів – 10 %). Використання цього прийому пояснюється уточненням смислу оригінального тексту, створенням більш живих та виразних образів в перекладі, розширюючи смислові можливості слів. Також конкретизації у перекладі, що стосуються розташування, зовнішнього вигляду та сприйняття героїв допомагають збагатити переклад тексту, надаючи більше деталей та виразності, що дозволяє читачам краще уявити ситуацію та відчути настрій описаних образів.

Ще одним не менш частотним прийомом лексико-семантичних трансформацій є компресія (13 прикладів – 7%). Компресія в мові перекладу полягає у скороченні опису, зберігаючи при цьому основний сенс та ідею

оригінального речення. Здебільшого компресія вживається з метою відбувається передачі інформації в більш компактній формі, що значно полегшує сприйняття цього поняття для дитячої аудиторії, також з метою економії мовних засобів, уникаючи нагромадження слів у реченні.

Протилежним прийомом компресії є декомпресія (13 випадків – 7%). Використання декомпресії викликано необхідністю експлікувати приховану інформацію мови оригіналу. Було з'ясовано, що декомпресія застосовується не лише для збільшення кількості мовних знаків, але й розширення значення, а також для уточнення значення у мові перекладу та для формування додаткового семантичного відтінку. Застосовуючи цю лексико-семантичну трансформацію, відбувається деформація значення, яке було початково закладене у мові оригіналу. Проте, такий прийом допомагає читачеві краще уявити картинку, яка детальніше описана в тексті. Це розширення сприяє створенню живішого та яскравішого образу, який більш точно відповідає оригіналу.

Ще одним прийомом лексико-семантичних перекладацьких трансформацій є транспозиція (12 прикладів – 6%). Ми визначили, що транспозиція може використовуватись з різними цілями, зокрема забезпечення точного відтворення лексичного значення в мові перекладу або уникнення лексичних або граматичних некоректностей. Також транспозиція може використовуватися для заміни частини мови з метою досягнення більшої виразності та логічності в перекладі. Під час аналізу було з'ясовано, що транспозиція в романі зазвичай відбувається між прикметником та дієсловом, між дієсловом та іменником і між прикметником та іменником.

Прийом вибору варіантного відповідника в мові перекладу (10 прикладів – 5%) зазвичай використовується під час перекладу полісемантичних слів і потребує звернення до контексту. Окрім цього, було знайдено випадки використання прийому генералізації значення (7 прикладів – 4%). Віктор Морозов часто послуговується лексико-семантичною трансформацією генералізації значення в описах у тих випадках, коли у реченні йдеться про розмір та зовнішній вигляд об'єкта або коли перекладає описи частин тіла.

Подібні трансформації використані з метою зведення до загального поняття і передачі основної інформації про зовнішність персонажа. Використання генералізації дозволяє уникнути дослівного перекладу та водночас забезпечити еквівалентну передачу сенсу з урахуванням особливостей української мови.

Також було визначено, що прийом описового перекладу (6 прикладів – 3%) застосовується у тих випадках, коли у мові перекладу не існує лексичного відповідника до слова. Використовуючи описовий переклад, є можливість більш гнучко і точно виразити зміст ідеї, образу або концепції, зберігаючи при цьому сутність та контекст оригіналу.

Іншого різновиду лексико-семантичних трансформацій, а саме, випадків контекстуальної заміни, було знайдено 6 прикладів – 3%. Цей прийом може бути застосований у заміні слів, фраз або навіть речень, щоб забезпечити точність і виразність перекладу. З метою поліпшення розуміння і точності перекладу, а також для забезпечення більш виразного та природного тексту в мові оригіналу перекладач в романі використовує контекстуальну заміну.

Ще один прийом лексико-семантичних трансформацій – антонімічний переклад (3 приклади – 2%), який виражається через заміну форми слова в мові оригіналу на протилежну за значенням в мові перекладу. Така трансформація дещо змінює семантику речень, проте загальне значення залишається незмінним у мові перекладу.

Прийом калькування виявився непоширеним прийомом на відміну від інших лексико-семантичних перекладацьких трансформацій (2 приклади – 1%). Прийом калькування в романі застосовується з метою передачі точного еквіваленту англійського слова в українському перекладі, оскільки українська мова дозволяє це зробити, не вдаючись до глобальніших перекладацьких трансформацій, що допомагає зберегти автентичність та точність перекладу.

Також було виявлено 1 приклад транскодування – 1%, яке здійснено шляхом транслітерації. Використання транслітерації допомагає зберегти термін і уникнути можливих неоднозначностей або неправильних тлумачень у мові перекладу. Пермутація (або перестановка слів) була зафіксована теж лише 1 раз

в описах роману – 1%. За допомогою пермутації відбувається зміна місць лексем у словосполученні або елементів у фраземі з метою збереження структури фрази та передачі її змісту українською мовою. Це допомагає зберегти оригінальний сенс фрази і відтворити його зрозуміло українською мовою.

Під час аналізу перекладацьких трансформацій ми групували ще одну лексико-семантичну трансформацію, яка не була зафіксована у класифікації Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої – це зміна розряду іменників (8 прикладів – 4%). Було з'ясовано, що Віктор Морозов навмисно змінює загальні назви на власні, таким чином оживляючи предмети, які в реальному житті не функціонують як живі організми, та робить роман ще казковішим.

Проаналізувавши граматичні перекладацькі трансформації, яких було знайдено 20 одиниць, ми визначили, що найпродуктивнішим прийомом є компенсація (7 прикладів – 4%). Компенсація допомагає забезпечити зрозумілість та точність перекладу, враховуючи особливості мови оригіналу та мови перекладу.

Іншою граматичною трансформацією, яку перекладач застосовує в перекладі описових фрагментів роману є поділ (4 приклади – 2%). Були зафіксовані такі типи поділу – з одного складного багатокomпонентного речення утворено два складнопідрядних, з складносурядного речення утворено одне просте речення і одне парцельоване, з простого речення утворено складне. Такий прийом допомагає розділити опис на дві окремі фрази, щоб передати обидва аспекти ідеї, які були присутні в оригінальному реченні.

Граматичну трансформацію інтеграцію (2 приклади – 1%) спостерігаємо у перекладі двох простих речень одним простим, де метою цієї є об'єднання двох простих речень, які мають взаємозв'язані ідеї, в одне речення для більш зручного і зрозумілого сприйняття тексту. А також інтеграція відбувається при об'єднанні двох простих речень в одне складне безсполучникове. За рахунок інтеграції речення в перекладі хоч і перетворюється на складне, проте це не робить його менш зрозумілим та цікавим.

Зміна порядку слів (2 приклади – 1%) здійснюється у романі для відтворення аналогічної інформації, але з врахуванням відмінностей між мовами. Така заміна порядку слів у перекладі зумовлена структурними особливостями англійської та української мов, а також адаптацією речення до виразності української мови.

Класифікацію граматичних перекладацьких трансформацій було доповнено ще одним способом перекладу – зміною стану дієслова у мові перекладу (5 прикладів – 3%), де відбувається зміна пасивного стану на активний. Перекладацькі трансформації з прийомом зміни стану дієслова в романі використовуються з метою адаптації оригінального висловлювання до мови перекладу, а також тоді, коли спосіб вираження стану або дії в оригінальному реченні вимагає зміни в перекладі, щоб виразити однаковий сенс, враховуючи особливості мови перекладу.

Серед усіх стилістичних перекладацьких трансформацій, які виокремлюють Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва (логізація, модернізація, експресивація та архаїзація) у романі «Різдвяна свинка» було зафіксовано лише використання прийому експресивації (47 прикладів – 25%). За нашими спостереженнями перекладач роману застосовує експресивацію у різних частинах мови, зокрема іменниках, дієсловах та прикметниках. Серед усіх прикладів з категорії іменників, де застосований цей спосіб перекладу, було виділено підгрупу, де утворені зменшено-пестливі форми слів та номінування частин тіла та зовнішності загалом, де метою є підсилення інтенсивності створених образів, зокрема через зображення зубів та рук персонажів роману.

До прикметників та дієслів перекладач застосує прийом експресивації з метою підсилення враження та передачі масштабності та величі описуваних об'єктів та насичення тексту емоційно-маркованою лексикою, надаючи драматичності подій в перекладі. В усіх випадках експресивації Віктор Морозов замінює нейтральні лексичні одиниці їхніми стилістично-маркованими відповідниками у мові перекладу.

Зважаючи на те, що не всі знайдені перекладацькі трансформації у романі

«Різдвяна свинка» нам вдалось зарахувати до тих класифікаційних типів, які подають Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва, виникла потреба сформуванню ще одного типу – комбіновані перекладацькі трансформації. Віктор Морозов комбінує під час перекладу граматичні та лексико-семантичні трансформації, стилістичні та лексико-семантичні трансформації, а також різні прийоми лексико-семантичних трансформацій (поєднання компресії та антонімічного перекладу, декомпресії та описового перекладу, декомпресії та конкретизації). Всього було знайдено 20 таких прикладів, що становить 11% від загальної кількості. Вони допомагають забезпечити належну передачу змісту, стилю та емоційного забарвлення твору у перекладі.

Таким чином, проаналізувавши український переклад роману «Різдвяна свинка» відмітимо, що він відрізняється від оригінального твору високим ступенем відтворення емотивності та експресивності в описових фрагментах, на що вказує і кількісний аналіз трансформацій (див. Додаток 1). Схарактеризувавши частотність різних перекладацьких трансформацій, найпродуктивнішими їх типами виявились такі: експресивація – 25%, комбіновані трансформації – 11%, конкретизація значення – 10%, компресія – 7%, декомпресія – 7%. Використовуючи ці перекладацькі трансформації перекладач адаптує англomовний роман для україномовної дитячої аудиторії, враховуючи контекст та культурні особливості читачів.

ВИСНОВКИ

У теоретичній частині дослідження було з'ясовано, що художню літературу роблять одним із найскладніших жанрів для перекладу ті функції, які в ній поєднані: естетична, емотивна та експресивна, а також передача авторського індивідуального стилю. Було з'ясовано, що питання визначення поняття художнього перекладу на сьогоднішній день залишається відкритим, оскільки не існує єдиного його трактування. Проте, всі визначення, які подають науковці (Л. М. Мкртчян, В. І. Карабан, В. В. Коптілов, М. Г. Шемуда) поєднують той факт, що художній переклад є творчим процесом та передбачає взаємодію між культурами для створення нового поєднання змісту та форми на основі мови перекладу.

До етапів перекладу художніх творів, що виокремлює В. В. Коптілов належить стилістичний аналіз оригіналу, вибір відповідних мовних еквівалентів, застосування вибраних засобів перекладу та перевірку й виправлення перекладеного тексту. Таким чином, кожен етап має свої особливості і сприяє передачі не лише змісту, але й стилю, емоцій та деталей оригінального тексту.

Також ми визначили обов'язковими складовими успішного художнього перекладу є збереження авторського задуму та максимальної наближеності до тексту оригіналу. Більше того, завданням перекладача балансування між точністю передачі сенсу та зрозумілістю для читача іншої культури, що передбачає врахування культурних, історичних та національних особливостей цільової читацької аудиторії.

Різновидом художнього перекладу є дитяча література, для перекладу якої потрібно брати до уваги психічний розвиток дитини, її вік, ступінь сформованості, мовної компетенції та рівень знань про навколишній світ. Зважаючи на ці критерії А. Є. Потапова класифікує дітей на дошкільну/молодшу, середню та старшу групи.

Серед особливостей дитячої літератури Н. М. Гриців та Р. Є. Синдега описують формування тексту з метою відображення дійсності читача, яку він вже усвідомлює, спрямування на розвиток його фантазії та враховування вікових його особливостей.

Ми з'ясували, що основною метою перекладача під час перекладу дитячої літератури є покращення міжнародного розуміння дітей та наближення їх до іноземної культури. А проаналізувавши різні підходи до перекладу дитячої художньої літератури, можемо стверджувати, що найвизначнішими є суб'єктивні та об'єктивні чинники, які виділяє О. Г. Павленко, оскільки вони впливають на адекватність перекладу і вимагають від перекладача урахування конкретно-історичних літературних канонів, жанрових та стильових особливостей, а також його особистісних якостей і культурно-освітнього рівня. Адаптація у перекладі дитячої літератури також може відбуватись через одомашнення та очуження, що або наближає читача до мови автора, культури і самого автора, або підлаштовує оригінальний текст під вподобання та потреби цільової аудиторії.

Ще одним аспектом, в якому науковці (О. О. Селіванова, І. В. Корунець, І. Ю. Сіняговська) мають різні погляди, є поняття перекладацьких трансформацій. Проте відомо, що вони допомагають перекладачам зберегти значення та сенс оригінального тексту, але з використанням відповідних форм та словосполучень мови перекладу. Також відкритим питанням у перекладознавстві залишається питання класифікацій перекладацьких трансформацій через розбіжності в підходах дослідників (Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, С. Є. Максимова, Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне) до цього питання. Однак більшість науковців виокремлюють стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, лексичні та граматичні трансформації.

У своєму науковому дослідженні ми послуговувались класифікацією Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, до якої зараховано лексико-семантичні, граматичні та стилістичні трансформації.

Серед причин використання перекладацьких трансформацій виокремлено

такі як: виділення різних ознак того самого явища, розходження граматичних, семантичних та стилістичних норм в мовах тексту перекладу та оригіналу, коли порушення норми може викликати уявлення про хибність мови, незбіг узусу, який діє в середовищі носіїв мови оригіналу та мови перекладу, що відображає їхні мовні звички та традиції. А вибір застосування перекладацьких трансформацій може бути визначений маркетинговими стратегіями та бажанням зберегти автентичність або адаптувати текст до цільової аудиторії. Загалом, перекладацькі трансформації є важливим інструментом для передачі значення, стилю та емоційної сфери художнього тексту у мову перекладу.

У практичній частині наукового дослідження було з'ясовано, що дитячий роман «Різдвяна свинка» характеризується такими композиційними особливостями: хронологічна послідовність подій, внутрішня єдність кожної частини та логічна організація сюжету. Серед стилістичних особливостей твору визначаємо використання реалізму в поєднанні з елементами фантастики, глибокий аналіз персонажів та виразність описів, що робить роман унікальним у своєму жанрі.

Загальна кількість проаналізованих перекладацьких трансформацій складає 188 прикладів, серед яких лексико-семантичні, граматичні та стилістичні трансформації. Наш аналіз проводився за класифікацією перекладацьких трансформацій Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, проте під час аналізу виникла потреба у додаванні ще двох способів перекладу до лексико-семантичних та граматичних трансформацій, а також виділення окремого типу – комбінованих перекладацьких трансформацій.

Дослідивши перекладацькі прийоми на лексико-семантичному рівні, було визначено, що найчастіше застосовувався прийом конкретизації значення – 10 %, що зумовлено уточненням сенсу оригінального тексту, створенням більш живих та виразних образів в перекладі, розширюючи смислові можливості слів.

Не менш частотним прийомом лексико-семантичних трансформацій є компресія – 7%, яка вживається з метою відбувається передачі інформації в більш компактній формі, що значно полегшує сприйняття цього поняття для

дитячої аудиторії, також з метою економії мовних засобів, уникаючи нагромадження слів у реченні. Протилежним прийомом компресії є декомпресія – 7%. Ми встановили, що декомпресія застосовується не лише для збільшення кількості мовних знаків, але й розширення значення, а також для уточнення значення у мові перекладу та для формування додаткового семантичного відтінку.

Ще одним прийомом лексико-семантичних перекладацьких трансформацій є транспозиція – 6%. Ми визначили, що транспозиція може використовуватись з різними цілями, зокрема забезпечення точного відтворення лексичного значення в мові перекладу або уникнення лексичних або граматичних некоректностей. Транспозиція в романі відбувається між прикметником та дієсловом, між дієсловом та іменником і між прикметником та іменником.

Прийом вибору варіантного відповідника в мові перекладу – 5% використовується під час перекладу полісемантичних слів і потребує звернення до контексту. Окрім цього, було знайдено випадки використання прийому генералізації значення – 4%, яким перекладач послуговується у тих випадках, коли у реченні йдеться про розмір та зовнішній вигляд об'єкта або коли перекладає описи частин тіла. Це дозволяє уникнути дослівного перекладу та водночас забезпечити еквівалентну передачу сенсу з урахуванням особливостей української мови.

Також було визначено, що прийом описового перекладу – 3% застосовується у тих випадках, коли у мові перекладу не існує лексичного відповідника до слова. Використовуючи описовий переклад, є можливість більш гнучко і точно виразити зміст ідеї, образу або концепції, зберігаючи при цьому сутність та контекст оригіналу. Випадки контекстуальної заміни складають 3% і застосовується з метою поліпшення розуміння і точності перекладу, а також для забезпечення більш виразного та природного тексту в мові оригіналу перекладач в романі використовує контекстуальну заміну.

Антонімічний переклад, якого є 2% від загальної кількості, виражається через заміну форми слова в мові оригіналу на протилежну за значенням в мові

перекладу. Така трансформація дещо змінює семантику речень, проте загальне значення залишається незмінним у мові перекладу.

Прийом калькування виявився непоширеним прийомом на відміну від інших, він складає 1%. Цей прийом в романі застосовується з метою передачі точного еквіваленту англійського слова в українському перекладі, оскільки українська мова дозволяє це зробити, не вдаючись до глобальніших перекладацьких трансформацій, що допомагає зберегти автентичність та точність перекладу. Також було виявлено 1 приклад транскодування – 1%, який здійснений шляхом транслітерації та 1 приклад пермутації. Транскодування допомагає зберегти термін і уникнути можливих неоднозначностей або неправильних тлумачень у мові перекладу, а пермутація сприяє зміні місць лексем у словосполученні або елементів у фраземі з метою збереження структури фрази та передачі її змісту українською мовою.

Окрім того, ми сформували ще одну лексико-семантичну трансформацію – зміна розряду іменників – 4%. Віктор Морозов навмисно змінює загальні назви на власні, таким чином оживляючи предмети, які в реальному житті не функціонують як живі організми, та робить роман ще казковішим.

Серед граматичних перекладацьких трансформацій ми визначили, що найпродуктивнішим прийомом є компенсація, яка складає 4%. Вона допомагає забезпечити зрозумілість та точність перекладу, враховуючи особливості мови оригіналу та мови перекладу. Прийому поділу було зафіксовано 2%, який допомагає розділити опис на дві окремі фрази, щоб передати обидва аспекти ідеї, які були присутні в оригінальному реченні. Граматичну трансформацію інтеграцію, якої є 1% спостерігаємо у перекладі двох простих речень одним простим, де метою цієї є об'єднання двох простих речень, які мають взаємозв'язані ідеї, в одне речення для більш зручного і зрозумілого сприйняття тексту, а також при об'єднанні двох простих речень в одне складне безсполучникове, за рахунок чого речення перетворюється на складне, проте це не робить його менш зрозумілим та цікавим.

Зміна порядку слів, якої є теж 1%, зумовлена структурними особливостями

англійської та української мов, а також адаптацією речення до виразності української мови.

Класифікацію граматичних перекладацьких трансформацій ми доповнили ще одним способом перекладу – зміною стану дієслова, який складає 3%, де відбувається зміна пасивного стану на активний. Такий прийом використовуються з метою адаптації оригінального висловлювання до мови перекладу, а також тоді, коли спосіб вираження стану або дії в оригінальному реченні вимагає зміни в перекладі, щоб виразити однаковий сенс, враховуючи особливості мови перекладу.

Серед стилістичних перекладацьких трансформацій було зафіксовано лише використання прийому експресивації, яких є 25%. За нашими спостереженнями перекладач застосовує експресивацію у різних частинах мови, зокрема іменниках, дієсловах та прикметниках. З категорії іменників, де застосований цей спосіб перекладу, було виділено підгрупу, де утворені зменшено-пестливі форми слів та номінування частин тіла та зовнішності загалом. Метою є підсилення інтенсивності створених образів, зокрема через зображення зубів та рук персонажів роману. До прикметників та дієслів перекладач застосує експресивацію для того, щоб підсилити враження та передати масштаб та велич описуваних об'єктів.

Оскільки не всі знайдені перекладацькі трансформації у романі нам вдалось зарахувати до тих класифікаційних типів, які подають Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва, ми сформуваємо ще один тип – комбіновані перекладацькі трансформації. У такий спосіб відбувається комбінація у мові перекладу граматичних та лексико-семантичних, стилістичних та лексико-семантичних, а також різних прийомів лексико-семантичних трансформацій, а саме поєднання компресії та антонімічного перекладу, декомпресії та описового перекладу, декомпресії та конкретизації. Всього комбіновані перекладацькі трансформації становлять 11% від загальної кількості. Вони допомагають забезпечити належну передачу змісту, стилю та емоційного забарвлення твору у перекладі.

Отже, проаналізувавши український переклад роману «Різдвяна свинка»

Дж. К. Ролінг зауважимо, що він відрізняється від оригінального твору високим ступенем емотивності та експресивності в описових фрагментах. Найпродуктивнішими типами перекладацьких трансформацій стали експресивація – 25%, комбіновані трансформації – 11%, конкретизація значення – 10%, компресія – 7%, декомпресія – 7%. А найменш частотними виявились такі прийоми: пермутація – 1%, калькування – 1%, транскодування – 1%, інтеграція – 1%, зміна порядку слів – 1%, антонімічний переклад – 2% та поділ – 2% (див. Додаток 1).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т. П. Стратегії відтворення іншомовних елементів у мовленні персонажів художнього твору. *Філологічні трактати*. 2012. Т. 4, № 1. С. 11–16.
2. Бережна М. В. Соціокультурне навантаження характеристичного імені в аспекті перекладу. *Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., 3–4 квіт. 2008 р. Київ : Київський авіаційний університет, 2008. С. 8–11.
3. Вознюк А. М. Критерії застосування перекладацьких стратегій у ході перекладу дитячої художньої літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2018. № 32. Том 2. С. 148.
4. Вине Ж.-П., Дарбельне Ж. Технические способы перевода: науч. пособ. Москва : 1978. 298 с.
5. Гриців Н., Синдега Р. Особливості перекладу дитячої літератури. Проблеми лінгвістики тексту та дискуту. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологія*. 2021. Вип. 11(79). С. 64–67.
6. Дитяча література як органічна частина всієї художньої літератури. URL: <https://odb.te.ua/dytyacha-literatura-yak-organichna-chastyna-vsiyeyi-hudozhnoyi-literatury/> (дата звернення: 10. 05. 2023)
7. Єрмоленко С. Я., Русанівський В. М. Літературна мова і художній переклад. *Мовознавство*. 1970. № 3. С. 66 – 77.
8. Здражко А. Є. Критерії оцінювання перекладу дитячої літератури. *Філологічні трактати*. 2012. Т. 4. № 1. С. 35–43.
9. Зорівчак Р. П. Перекладна література для дітей як чинник формування особистості. *Іноземна філологія : наук. зб. / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка*. Львів, 2007. Вип. 119 (2). С. 3–8.
10. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Ч. 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця :

- Нова книга, 2001. 303 с.
11. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2003. 605 с.
 12. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 543 с.
 13. Козак Т. Б. Особливості художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна.* 2015. Вип. 51. С. 221–223.
 14. Колесник А. О. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг.* 2010. Вип. 1. С. 719–727.
 15. Коптілов В. В. Першотвір і переклад: підручник. Київ : Дніпро, 1972. 215 с.
 16. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вид. 5-те, переробл. і допов. Вінниця : Нова Книга, 2017. 448 с.
 17. Кучер З. І. Проблема використання перекладацьких трансформацій у процесі перекладу художнього тексту. *Перекладознавство.* 2019. Вип. 1. С. 40–49.
 18. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту: Учебник для студентов филологических специальностей. 3-е изд., испр. Одесса : Латстар, 2002. 292 с.
 19. Лановик М. Б. Теорія відносності: проблема посилення «кризи теорії» чи пошуки точного знання в гуманітарній науці. *Питання літературознавства.* 2008. Вип. 75. С. 318–328.
 20. Лановик М. Б. Проблеми художнього перекладу як предмет літературознавчої рефлексії : дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.06 / Тернопільський нац. пед. ун-т. ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2006. 410 с.

- 21.Лелет І. О. Лексико-семантичні трансформації в українському перекладі твору Е. А. По «Золотий жук». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2018. С. 94–97.
- 22.Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна*. 2012. № 30. С. 144–147.
- 23.Лімборський І. В. Перекладач як читач та інтерпретатор художнього тексту (компаративні проєкції). *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер. Філологічні науки*. 2015. № 1. С. 16–20.
- 24.Максімов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання : навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2006. 157 с.
- 25.Мкртчян Л. М. Армянская поэзия и русские поэты XIX-XX в.в. Вопросы перевода и литературных связей : науч. пос. Ереван : Айастан, 1968. 465 с.
- 26.Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 467 с.
- 27.Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську = Practical Course of Translation from English into Ukrainian: навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2011. 136 с. URL: <http://nk.in.ua/pdf/929r.pdf> (дата звернення: 20.05.2023)
- 28.Олійник І. Д. Інтерпретація дитячої літератури: погляди – переклади – трансформації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологія*. 2013. Вип. 36. С. 343 – 346.
- 29.Павленко О. Г. Художній переклад як предмет теоретичної рефлексії. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер. Філологія*. 2012. Вип. 7. С. 68–80.
- 30.Потапова А. Є. Прагматична адаптація при перекладі дитячої літератури: нехтування чи зловживання? (на матеріалі перекладів творів Дж. Ролінг).

- Науковий вісник Чернівецького університету*. 2009. Вип. 441–443. С. 179–183.
31. Потапова А. Є. Дитяча література: підходи та критерії перекладу. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. 2009. Вип. 49. С. 193–197.
32. Потапова А. Є. Проблеми передачі ономастичного простору художнього твору при перекладі дитячої літератури. *Мовні і концептуальні картини світу. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2009. Вип. 25 (3). С. 179–184.
33. Ребрій О. В. Творчі виміри перекладу дитячої літератури. *Філологічні трактати*. 2012. № 2. С. 89–94.
34. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. Філологія. Мовознавство*. 2014. Т. 221. Вип. 209. С. 89–93.
35. Чередниченко О. І. Про мову й переклад : навч. посіб. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
36. Швачко С. О., Кобякова І. К., Анохіна Т. О. Об'єкти перекладознавства : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2019. 222 с.
37. Шемуда М. Г. Граматичні трансформації при перекладі англомовного художнього роману Дж. Селінджера «Над прірвою у житті» на українську мову. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. Філологічна*. 2013. Вип. 39. С. 116–118.
38. Щербина С. М. Науковий стиль у системі стильової диференціації сучасних літературних мов. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. Сучасні тенденції розвитку мов*. 2017. Вип. 16. С. 261–268.
39. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org> (дата звернення 23.03.2023)

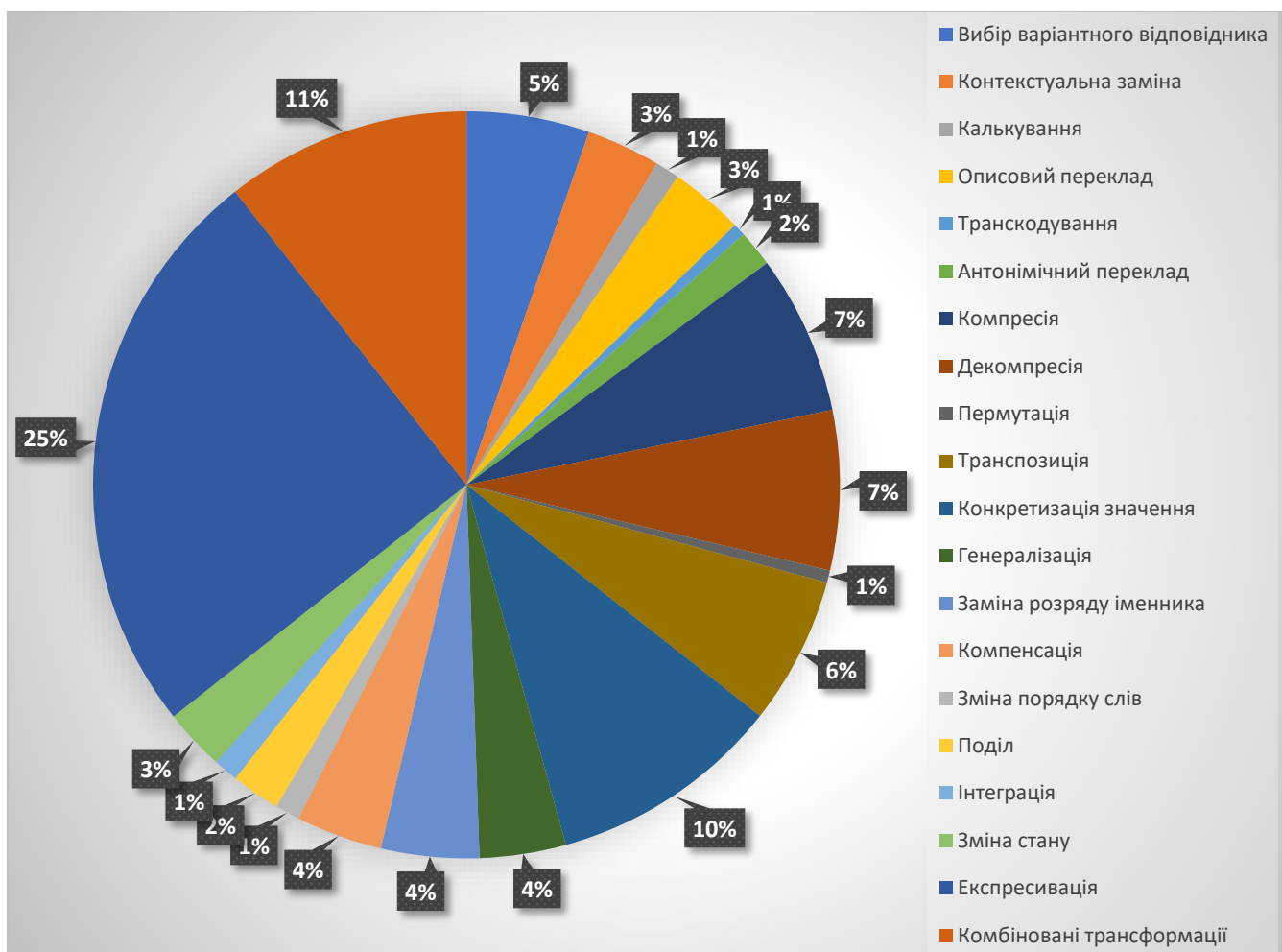
40. Casagrande J. The Ends of Translation. *International Journal of American Linguistics*. 1954. № 20. P. 335–340.
41. Jan Van Coillie. *Children's Literature in Translation: Texts and Contexts*. Leuven University Press, 2020. P. 141–156.
42. Klingberg G. *Children's Fiction in the Hands of the Translators: A Study of the Swedish Translations of Astrid Lindgren's Works*. Stockholm University, 2008. 155 p.
43. Lesnik-Oberstein K. Defining Children's Literature and Childhood. *International Companion Encyclopedia of Children's Literature*. London and New York : Routledge, 2005. P. 15–30
44. Oittinen R. *Translating for Children*. New York and London : Garland Publishing, Inc. 2000. 205 p.
45. O'sullivan E. Comparative Children's Literature. *PMLA*. 2011. Vol. 126, № 1. P. 189–196.
46. Palumbo G. *Key Terms in Translation Studies*. London and New York : Continuum International, 2009. 212 p.
47. Puurtinen T. *Linguistic acceptability in translated children's literature*. Joensuu: University of Joensuu, 1995. 277 p.
48. Shavit Z. *Poetics of children's literature*. Athens and London: The University of Georgia Press, 1986. 193 p.
49. Sorvari H.-M. *Domestication and foreignization in the Finnish and Swedish translations of the the BFG by Roald Dahl*. University of Jyväskylä : Department of Languages, 2014. 97 p.
50. Turi G. Children's Literature in Translation: Critical Problems and Some Proposed Solutions. *Target*. 1993. Vol. 5, № 2. P. 195–215.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Ролінг Дж. К. Різдвяна свинка / переклад В. Морозов. Київ: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2021. 320 с.
2. Rowling J. K. The Christmas Pig / ill. Jim Field. United Kingdom: Hachette Children's Group, 2021. 288 p.

ДОДАТКИ

Додаток 1

АНОТАЦІЯ

магістерської роботи

Тема: «Особливості перекладу дитячої літератури на українську мову (на матеріалі роману Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка»)»

Автор: Руденко Тетяна Павлівна

Науковий керівник: Моїсеєнко О.Ю., доктор філологічних наук, професор

Захищена «__» червня 2023 р.

Короткий зміст роботи

Магістерська робота присвячена дослідженню особливостей перекладу дитячої літератури на матеріалі романі Дж. К. Ролінг «Різдвяна свинка» українською мовою. Робота складається з двох розділів. У першому розділі розглянуто теоретичні засади, пов'язані з перекладознавством художньої літератури та особливостями перекладу дитячої літератури. Вивчено роль перекладацьких трансформацій у процесі перекладу з урахуванням їх класифікацій та причин використання у мові перекладу.

Другий розділ розглядає перекладацькі трансформації у романі «Різдвяна свинка», де досліджено жанрово-композиційні особливості цього твору та вивчено різні типи перекладацьких трансформацій, до яких належать лексико-семантичні, граматичні, стилістичні та комбіновані.

Кожен розділ містить висновки, де узагальнено отримані теоретичні та практичні результати дослідження, зокрема щодо застосування перекладацьких трансформацій у перекладі дитячої художньої літератури.

Ключові слова: переклад, перекладацькі трансформації, художній переклад, дитяча література, адаптація, лексико-семантичні трансформації, граматичні трансформації, стилістичні трансформації, комбіновані трансформації.